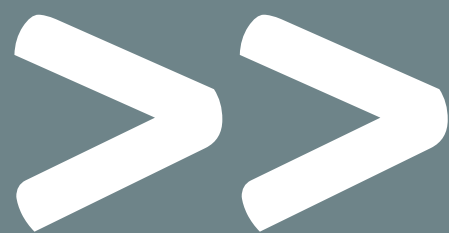

ІНДЕКС
ВІЙНИ

2022

РІЧНИК

ВСТУП	4	ПРИКОРДОННЕ ЗІТКНЕННЯ	
КЛАСИФІКАЦІЯ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ	5	ТАДЖИКИСТАН – КИРГИЗСТАН	32
		ІНДІЯ – КИТАЙ	35
МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ІНДЕКСУ ВІЙНИ	6	ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ	
ВІЙНА		АФГАНІСТАН	36
УКРАЇНА	7	М'ЯНМА	38
ЄМЕН	16	ДР КОНГО	40
СИРІЯ	18	МОЗАМБІК	41
ЕФІОПІЯ	20	НІГЕРІЯ	42
КАРАБАХ	23	КАМЕРУН	44
ПІВДЕННИЙ СУДАН	26	ЧАД	46
ЛІВІЯ	28	ЗАХІДНА САХАРА	48
ЦАР	30	ВОЄННІ ПЕРЕВОРОТИ	
		БУРКІНА-ФАСО	50

ТЕРАКТИ

ТУРЕЧЧИНА	52
СОМАЛІ	53

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

МАЛІ	54
ІРАК	56
ІРАН	58
ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА	60
СУДАН	62
СЕНЕГАЛ	64
УЗБЕКИСТАН (КАРАКАЛПАКІЯ)	65
БАЛКАНИ	66

ДИПЛОМАТИЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ

КИТАЙ – ТАЙВАНЬ	71
КОРЕЙСЬКИЙ ПІВОСТРІВ	72
СЕРБІЯ – КОСОВО	73
КОТ-Д'ІВУАР – МАЛІ	75

ЗМІСТ

Вступ

НАЦ «УССД» продовжує щорічний проєкт із моніторингу воєнної активності у світі. До вашої уваги «Індекс війни-2022». У 2022 році головною подією у глобальному масштабі стала російсько-українська війна, що за інтенсивністю технічних засобів стала однією з наймасштабніших після Корейської війни, а також наймасштабнішим конфліктом Європи з 1945 року. Характерною рисою стало відновлення конвенційних засобів ведення війни, з фронтовим зіткненням чисельних армій. З іншого боку, очевидним стало значення технічного рівня, передусім у сфері точності та швидкості передання даних. Російсько-українська війна – це частина глобального зіткнення, «тихої третьої світової війни», що розгортається з 2011 року на багатьох театрах воєнних дій. Це війна без оголошення, із залученням усіх компонентів «війни четвертого покоління», що раз по раз проривається назовні через відкриті воєнні конфлікти. Поряд із проксі-протистоянням США і КНР активно в силу

конкуренцію втручаються регіональні лідери – Іран, Туреччина. Посилюється вплив мережових воєнізованих формувань та виникнення інструменту квазідержав. Ці квазідержави заповнюють лакуни «мертвих зон», які утворюються поза межами впливу національних держав, регіональних лідерів та внаслідок стратегічного протистояння наддержав. На повну потужність залучені приватні армії. Поряд з Україною, слід відзначити наростання напруги в Тихому океані навколо Тайваню. На території менш розвинутих держав і далі тривають багаторічні конфлікти, хоча значна їх частина зменшує інтенсивність у рамках переговорного процесу. Прямі військові втручання, паралельно з широким використанням невійськових інструментів тиску та примусу, посилюють тренд на використання сили як способу досягнення політичних цілей.

К л а с и ф і к а ц і я

В О Є Н Н И Х К О Н Ф Л І К Т І В

Експерти Недержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень» для аналізу воєнної активності у світі пропонують класифікацію воєнних конфліктів:

Війна:

- світові війни (здебільшого між кількома коаліціями)
- регіональні війни
- локальні війни
- міждержавні війни (у тому числі у фазі низької інтенсивності)
- війни між державою та коаліцією
- іноземна інтервенція
- громадянська війна (різного рівня інтенсивності, включно із зовнішнім втручанням)

Прикордонне зіткнення

(обмежений збройний інцидент)

Локальний конфлікт

Воєнний переворот

Теракт

(або партизанська акція в іншій оптиці)

Внутрішньополітична криза

напруга, політична криза (з можливістю ескалації, зовнішнього втручання)

Дипломатичне протистояння

торгівельні війни, дипломатичні конфлікти

Воєнні конфлікти

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ІНДЕКСУ ВІЙНИ – РОЗГЛЯД НАЯВНИХ У СВІТІ КОНФЛІКТІВ, ЩО АКТИВНО ПРОЯВЛЯЮТЬСЯ ЗА ПЕРІОД ДОСЛІДЖЕННЯ ЧЕРЕЗ НИЗКУ ІНДИКАТОРІВ, ЩО ОКРЕСЛЮЮТЬ СУТНІСТЬ, ПРОТІКАННЯ КОНФЛІКТУ, ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ТА ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, КЛАСИФІКАЦІЮ ЇХ ЗА РІВНЕМ НАПРУГИ: ВІД НАЙБІЛЬШ ГАРЯЧИХ ДО ПРОТИСТОЯНЬ МІНІМАЛЬНОГО РІВНЯ.

Війна

Україна

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Висока ймовірність широкомасштабного вторгнення росії в Україну була очевидною від 2014 року. Проте українська влада за цей час не спромоглася вжити ані вичерпних, ані достатніх заходів для зміцнення обороноздатності країни.

Саме на неготовності оборони України до відбиття повномасштабного вторгнення, а також на наявності в Україні розгалуженої мережі власних агентів і будувало свої розрахунки російське військово-політичне керівництво у виборі плану вторгнення.

Керівництво рф, перебуваючи в полоні колоніальних стереотипів, недооцінювало всі три складові війни (за Клаузевіцем): керівництво держави, армію, народ. У московській візії керівництво мало втекти або сховатися, ЗСУ розбігтись або перейти на бік загарбника, а народ мав, якщо не зустрічати «освободителів» квітами, то перелякано сидіти по крайніх хатах.

Переоцінка кремлем власних можливостей та недооцінка українських пояснює, чому російські сили вторгнення були меншими, ніж рекомендує воєнна наука, зважаючи на площу та чисельність населення на театрі воєнних дій.

російські сили вторгнення були відверто недостатніми для повномасштабної війни.

Попри суттєві невдачі у реалізації планів кремля, його стратегічні завдання залишаються незмінними – це знищення суб'єктності української держави як міжнародної (так званий нейтральний статус), фактична колоніальна залежність, подальша окупація суверенних українських територій; неприйняття української ідентичності, яку окрес-

лено як «нацизм»; підрив внутрішньої суб'єктності України, знищення промислового потенціалу, руйнування інфраструктури.

Результатом 10 місяців війни стали успішні наступальні кампанії України в Харківській та Херсонській областях, що дозволили повністю звільнити правобережжя Дніпра, ліквідувати Ізюмський наступальний анклав, повністю унеможливити наступальну кампанію, яку планувала росія для повного відсікання Донбасу, де сконцентроване велике угруповання української армії, від решти території.

У зв'язку з успішними діями на фронті, звільненням Ізюма і Херсона суттєво укріпились позиції Києва, який більш жорстко вказує на неможливість переговорів та замороження конфлікту до визволення всіх територій.

росія використала один із двох ультимативних засобів (крім ядерної зброї) – розпочала так звану «часткову» мобілізацію. Однак це призвело до суттєвого зростання напруженості всередині рф, обмеженого розгортання протестних рухів (особливо помітні маніфестації в Дагестані). Натомість підкріплення бойових частин мобілізованими не призвело до суттєвих результатів у вигляді заморо-

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Міждержавна між Україною та росією (що використовує логістичні можливості Білорусі), з залученням сил глобального рівня.

ження лінії фронту.

В Україні заявленими результатами є вихід на державні кордони 24 серпня 1991 року, зі звільненням окупованих упродовж 8 років територій Криму та Донбасу. У росії незаголою метою так званої «спеціальної воєнної операції» залишається повна ліквідація української державності. Жодне з цих завдань за 9 місяців не досягнуте, дві сили достатньо виснажені активними літніми кампаніями. Й очікується, що найближчими місяцями буде затишшя на фронті перед тим, як росія залучить на фронт значну кількість мобілізованих і спробує провести активну зимову наступальну кампанію.

Тенденції, що проявляються сьогодні

Перехід до терористичної війни

Вичерпання російських запасів змусило кремль вдатись до іранської допомоги у вигляді поставок безпілотників-камікадзе, що призвело до суттєвих ударів по українській енергосистемі. Однак поставки безпілотників швидко вичерпуються, а під тиском США (які демонструють підтримку антивладних протестів в Ірані) Тегеран затримує поставку подальших партій. Також надто довго з погляду московських потреб тривають переговори щодо поставок іранських балістичних ракет.

росія вдається до масових атак на цивільну інфраструктуру, прагнучи переламати громадську думку всередині України і змусити піти на переговори, про що путін сигналізує на всіх міжнародних майданчиках. Уже не називає Зеленського «фашистом», а висловлює бажання до переговорів. Очевидно, переговори потрібні росії не для укладення справедливого миру, а для використання оперативної паузи, щоб підтягнути живу силу, і з новими силами розпочати наступальну кампанію.

Битва за Донбас

Для того, щоб поразки не видавались такими гучними, росія намагається показати будь-який результат і проводить обмежені наступальні кампанії навколо міста Бахмута, Авдіївки та Писків, на південному напрямку біля Енергодару. Фактично всі

ці дії супроводжуються звичною російською тактикою створення вогневого валу, і видавлювання українців з добре підготовлених позицій, не шкодуючи власної живої сили. З одного боку, ця тактика дає дуже дрібні результати, які можуть показувати пропагандисти. Самі російські військові кажуть, що їхнє просування становить метри на день і сотні метрів за місяці. З іншого боку, це сточує московську армію, знищує живу силу. Щойно мобілізовані вояки просто знищуються у безглузких боях за Бахмут і Авдіївку, наступаючи на фронті, замість того, щоб поповнити добре злагоджені частини і забезпечити більш цілеспрямовані атаки.

Вплив на глобальні процеси

Невдачі росії суттєво опустили геополітичний статус росії з гравця геополітичної трійки до ролі зухвалого порушника спокою на регіональному рівні. 26 квітня у Німеччині на авіабазі «Рамштайн» заснована коаліція для координації військової допомоги для України, до якої приєдналися держави НАТО та інші союзники США у Європі – Швеція та Фінляндія, що найближчими місяцями приєднуються до Альянсу. Представники Далекого Сходу – Австралія, Нова Зеландія, Південна Корея та Японія. Представники Близького Сходу – Ізраїль, Катар та Йорданія.

Відбувається колапс ОДКБ. По суті бачимо провал спроб залучити останніх «союзників» рф до війни – путін змушений обмежитись «інформацією колег по ОДКБ» про військові дії. Прозвучали і прямі звинувачення з боку Вірменії у тому, що росія та інші члени не підтримували її у конфлікті з Азербайджаном. Для Таджикистану наростає загроза конфлікту з опозицією, що базується на афганській території.

16-17 листопада відбувся саміт Великої Двадцятки в Індонезії, на якій виступив і Володимир Зеленський з чіткими умовами миру: з відновленням

повним нашого державного кордону та дієвими гарантіями безпеки. Не справдились деякі прогнози щодо чергових переговорів на зразок Стамбульського формату. Тим більше на фоні насичених ударів 16 листопада по Україні, що завершилися інцидентом з падінням частин ракет на територію Польщі.

Та знаковою і найважливішою подією саміту була чотиригодинна зустріч Байдена та Сі Цзіньпіна – лідерів двох економічно і, напевне, військово (щодо КНР є сумніви) наймогутніших держав світу. Примітно, що останнім часом у китайській офіційній риторичі багато говорять про спільну відповідальність із Вашингтоном, біполярний світ, і де-факто забули путінські мрії щодо багатополарності. З квітня дедалі більше китайських фірм зменшують контакти з росією, а чиновники інтенсивніше закликають до миру. Врешті Сі Цзіньпін згадав про визнання територіальної цілісності України.

Одне з пояснень – затягування конфлікту пере-

стало задовольняти Пекін. Останніми роками росте напруга довкола Тайваню і в Південнокитайському морі, однак саме Китай як слабший потребує більше часу для посилення армії та економіки. Російсько-українське зіткнення мало відвернути увагу США, а мир на умовах тих чи інших поступок рф сприяв би внутрішньополітичній кризі та дискредитації американської влади. Однак хід війни призвів до протилежного результату – посилення та консолідації Заходу. Очевидно, що подальше розгортання такого сценарію гратиме лише на шкоду політичним амбіціям КНР.

кремль через свою агентуру на Заході продовжує зусилля зі змушення України до миру на умовах, що дозволять путіну «зберегти лице». Однак у зв'язку з військовими успіхами Києва та російськими ударами по енергетиці ефект від московських зусиль невеликий. Однак частина західних еліт продовжує шукати шляхів замороження конфлікту, для чого в інформаційний простір вкидаються тези

про недопущення ядерної війни та неможливість для України швидко виграти війну.

Західних поставок об'єктивно достатньо для стримування росії, але недостатньо для повноцінного контрнаступу на кількох напрямках. Тут кілька причин.

По-перше, кількість новітньої техніки обмежена в самих США і критично недостатня в країнах Європи. Для розширення військово-промислового комплексу потрібен час.

По-друге, для США важливим є блокування можливих дій Китаю, що потребує перекидання озброєнь на Далекий Схід. По-третє, Захід боїться різких кроків у війні через наявність у росії ядерної зброї. Очевидно, що позбавлення рф ядерного статусу, без якого рф перетворюється на регіональну державу рівня Туреччини чи Ірану, стає ключовим

завданням «колективного Заходу».

Важливим є питання загрози ядерного тероризму з боку росії.

Водночас серед американських think tanks дедалі помітнішим стає дискурс деколонізації росії. Це загострює стратегічне завдання Заходу у цій війні – позбавлення росії ядерного арсеналу з паралельним недопущенням його розповзання, що не лише ліквідує загрозу з боку росії, а й суттєво послабить позиції Китаю, який втратить потенційного військового союзника.

Також з ходом війни помітнішими стають відмінні позиції окремих союзників Заходу, зокрема Туреччини, що поєднує роль проукраїнського посередника з посиленням свого впливу в зоні російських інтересів на Південному Кавказі та в Центральній Азії.

Тенденції

ЗАВДАННЯ СТОРІН

росія прагнула:

1) знищити державну суб'єктність і незалежність України одним із відомих їй шляхів: або через зміну влади в Києві і поступову інкорпорацію, як у Білорусі; або завдяки перетворенню України на failed state, як у Лівії чи на першому етапі в Сирії;

2) зробити максимально мілітарно слабкою Українську державу, навіть після повернення в орбіту росії, знищити або максимально ослабити наші Збройні сили («демлітаризація»);

3) припинити й повернути назад процеси утвердження української ідентичності, перетворити українців на руських, включити в систему «русська міра» («денацифікація» України, зачистка українських патріотичних сил, середовища ветеранів російсько-української війни);

4) захистити так звані «ДНР» і «ЛНР», які були предметом мінської капітуляції (ця мета була озвучена як основна «легітимна» мета війни);

5) здобути сухопутний коридор до окупованих Криму та Придністров'я, відрізати Україну від Азовського і Чорного морів, включити нові області, визначені ще під час «русской весни», у склад «російської федерації»;

6) повернути собі статус наддержави, посилити роль у світі (путін заявив про неможливість домовитися з НАТО на рівних умовах і звинуватив Північноатлантичний Альянс у розширенні на схід, починаючи з 1997 року, а також застеріг треті сторони від втручання).

Щодо цілей Києва, то безпосередньо перед великою війною з росією Україна намагалася:

1) уникнути повномасштабної війни, зберегти status quo, уникнути виконання всіх умов мінської капітуляції;

2) змінити ставлення Заходу до України з нейтрально-байдужого на прибічника України (апеляція до Будапештського меморандуму та пошуки статусу союзника США поза НАТО; купівля та отримання зброї

у США, Великобританії, Канади та держав Європи; запровадження реальних санкцій проти росії та припинення співпраці з нею, насамперед у військовій, енергетичній та інших галузях, зокрема недопущення функціонування «Північного потоку-2»);

а після початку повномасштабної війни, щоб зупинити російський наступ, Україна

3) готова була пожертвувати підконтрольною частиною Донбасу чи обговорювати статус Криму (позиція на квітневих переговорах у Стамбулі).

Наступні цілі для України з'явилися в процесі самої війни:

4) повернути території станом на 24 лютого 2022 року;

5) повернути всі окуповані росією території включно з Донбасом і Кримом, отримати репарації від росії;

6) зруйнувати російську імперію, щоб забезпечити тривалий мир для України;

7) посісти належне місце в системі міжнародної безпеки й економіки (членство в Євросоюзі та НАТО чи інших союзах, типу Балто-Чорноморського за участі Великої Британії).

Також треба визначити нові цілі війни для України, які залишаться важливими в майбутньому:

1) створити свою потужну систему безпеки (розвиток Збройних сил, як у частині традиційних родів військ, так і сил спеціальних операцій, тероборони та тотальної мілітаризації суспільства, створення на нових засадах ВПК тощо);

2) знищити п'яту колону росії та знешкодити її інструменти – усунути з ужитку російську мову, заборонити московський патріархат, позбутися російських наративів в історії тощо;

3) формувати українську ідентичність як основу Української національної держави;

4) готуватися до життя у світі без росії – до нових глобальних викликів, які чекатимуть на Україну після перемоги над рф.

Оскільки за період війни її цілі суттєво змінилися і для України, і для росії, то війна перейшла в нову зтяжну фазу, яка може тривати достатньо довго і в якій чергуватимуться активні короткі наступальні кампанії сторін на окремих ділянках фронту з дедалі більшими періодами зтяжної позиційної війни на знищення.

Економіка

Успіхи сил оборони України на фронтах і допомога з-за кордону сьогодні є основними чинниками стабілізації економічної ситуації в Україні. На кінець 2022 р. наше господарство відносно пристосувалося до екстремальних умов, спричинених втратою територій, виїздом семи мільйонів громадян за кордон, постійними обстрілами енергетичної інфраструктури тощо. Хоча, з іншого боку, можна сказати, що економіка досягла так званого «дна», від якого почала обережно відштовхуватися. Втім, ситуація є максимально хиткою і може різко погіршитися.

Найкраще нові реалії відображає ухвалений Верховною Радою державний бюджет на 2023 р. Він передбачає, що близько 50% витрат будуть профінан-

совані за рахунок надходжень з-за кордону (кредитів чи фінансової допомоги) – надзвичайно небезпечна дійсність, що ставить Україну в залежність від доброї волі наших партнерів. Якщо вони раптом вирішать не допомагати нам, уряд просто не зможе як слід фінансувати війну, не кажучи вже про найрізноманітніші соціальні видатки.

Цікаво, що керівництво держави не намагається переводити національну економіку на воєнні рейки. Звісно, рівень життя українців суттєво знизився внаслідок загального скорочення економіки: падіння ВВП на 30-40% за рік – це катастрофа, після якої відновлюються десятиліттями. Проте уряд жодним чином не накладає на громадян обов'язків допомагати фронту: не вводить воєнних податків, не запроваджує трудових повинностей на користь фронту (згадаймо як працювали мешканці країн-учасниць Другої світової війни), а покладається на їхню добровільну допомогу. З одного боку, можна зрозуміти уряд, який не хоче громадського невдоволення. Однак у разі погіршення ситуації на фронті або припинення фінансової допомоги з-за кордону такі заходи будуть необхідними і неминучими.

Переговори між сторонами

Переговори поставлені на паузу, оскільки українська сторона відчуває позитивні зрушення і не бажає йти на капітуляційні вимоги, а кремль очікує результатів «битви за Донбас» та атак на

цивільну інфраструктуру. Та все більше саме російська сторона демонструє бажання до переговорів, аби зафіксувати окремі здобутки, мінімізувати втрати та здобути час для накопичення сил. Незна-

чний, але зберігається ризик збільшення тиску на Київ, за умови затягування конфлікту, та його переходу у низькоінтенсивну фазу з боку союзників, що прагнуть заморозити проблему.

Кількість потерпілих

За даними Генштабу України бойові втрати російських військ близько 100 тисяч осіб, при цьому РФ говорить про приблизно 6 000 осіб. Пошкоджено за українськими даними близько 20 тисяч одиниць військової техніки РФ. З них понад 8 тисяч підтверджено фото- та відеофіксацією, що втричі більше ніж доведені українські втрати (близько 2500 одиниць техніки). Потоплено ракетний крейсер «Москва»-флагман Чорноморського флоту РФ. Очевидне вичерпання ресурсів найновіших ракетних озброєнь.

Втрати українських військ за даними ЗСУ – понад 13 тисяч осіб.

Гуманітарні наслідки

Втрати цивільних за обліковими даними ООН на грудень – 6 884 загиблих (з них 429 дітей) та 10 947 поранених. Однак багато жертв необліковано (особливо на тимчасово окупованих територіях), і справжні цифри можуть бути в кілька разів більшими.

Надзвичайно складною є ситуація на окупованих територіях півдня, де тривають етнічні чистки та встановлюється жорсткий окупаційний режим.

Дедалі більше уваги світу надається «ядерному тероризму росії» – окупації однієї з найбільших в Європі Запорізької АЕС.

Прогноз

Баланс сил на фронті

Україна фактично виконала свої завдання до зимової кампанії, ліквідовані загрози на Харківщині та Правобережжі дуже позитивно впливають на фронтову ситуацію. Але Україна повинна до часу, поки не підтягнулись мобілізовані та РФ не створила кількісної переваги на фронті, спробувати все-таки розбити російське угруповання на півдні та вийти до Азовського моря.

Динамічний захист полягав у тому, що на складних напрямках, де росія намагалась знищити українське військо, воно вдавалось навіть до тактичних відступів, щоб зберегти армію. А наступали ми не на пряму, а використовуючи тактику малих груп, які перерізали комунікації, наводили паніку в російській армії, змушували тікати, кидаючи військову техніку. Зараз треба уникнути загрози на Донбасі, щоб ми не влізли у війну зразка Першої світової, коли величезна кількість артилерії буде перемелювати величезну кількість живих сил. Для росії не принципові життя їхніх солдатів, їм навіть вигідно, щоб більшість учасників війни не повернулись, бо це буде посилювати протестні настрої серед

національних меншин. А Україна повинна шукати інших методів, бо така війна коштуватиме багатьох життів солдатів.

Перехід війни в тривалу фазу значною мірою впливає на економіку країн. Багато залежить від того як швидко зможуть суперники перевести економіку на воєнні рейки і втримати ситуацію всередині країни. Критичним питанням стала залежність українського бюджету від дотацій союзників – від забезпечення армії до соціальних виплат. Це вимагає мінімального набору власних прибутків, що водночас забезпечуватиме робочі місця для тилового населення.

Одним із таких джерел залишається експорт продовольства, для якого, окрім ризикованого морського шляху, слід розвивати альтернативні магістралі.

Оскільки обом силам не вистачає ресурсів і засобів, то важливим елементом війни в довгу є збереження дипломатичної і військово-політичної підтримки:

- для України – США, НАТО, Великобританії, Польщі та країн Балтії;

- для росії – формування умовно антиамериканської коаліції, бо росія вже не може виготовляти достатньо необхідної техніки (зокрема, це стосується безпілотників, високоточної ракетної зброї).

У наступній фазі росія обов'язково посилить інформаційну складову для впливу на цивільне населення в тилі зони.

До сьогодні найефективнішими заходами проти російської економіки були фінансові санкції та експортні обмеження. Серйозного удару було завдано банківській системі через заморожування валютних резервів, що зберігаються в країнах Заходу і в Японії. Нині Україна повинна докладати максимум зусиль для просування теми передачі нам заморожених фондів (близько \$350 млрд.). У свою чергу, санкції проти комерційних банків, часткове відключення системи SWIFT значно обмежили здатність росії вести розрахунки із зовнішнім світом.

Треба розуміти, що росія продовжуватиме тиснути на продовольчу проблему, намагаючись добитися переговорів. Західні держави вже показали готовність іти на поступки для розблокування транспортних шляхів. Зокрема, йшлося про допуск російських інспекторів (насправді, шпигунів) в українські порти. Відновлення експорту продовольства потрібне Україні для отримання доходу, але не можна дозволяти іншим країнам домовлятися з Москвою без нашої участі.

Критичною для України є повна залежність від постачання зброї і боєприпасів союзниками. Необхідно забезпечити мінімальний рівень власного виробництва, ремонту, на першому етапі артилерійських боєприпасів, патронів, розширювати виробництво високоточної зброї, ракет

(зокрема типу «Нептун», «Грім»). І переводити далі країну на воєнні рейки.

росія намагатиметься поширити думку, що Україна не здатна перемогти у війні, в Україні та на Заході, всередині України роздмухувати громадське протистояння через погіршення економічно-соціальної ситуації.

В умовах затяжної війни, наростання втоми населення особливого значення набуває потреба ефективної протидії російській пропаганді в Україні.

Основними напрямками інформаційно-психологічних операцій росії, спрямованих на послаблення українського суспільства, є і наступними місяцями будуть:

- Поширення думок і наративів в Україні та у світі про те, що Україна не здатна перемогти;
- Провокування серед населення розчарування і недовіри до української влади на фоні погіршення соціально-економічної ситуації;
- Провокування політичних конфліктів і через них – дискредитація українського політичного класу;
- Використання й активізація протидії дерусифікаторським процесам, що розгортаються в Україні, для провокування громадянського протистояння. Варто очікувати активізації російських агентурних мереж для здійснення подібних інформаційних вкидів;
- Просування в інформацій-

ному просторі теми «хороших росіян», які працюють на збереження російської імперії («другая расія», путін, а не російський народ винний в воєнній агресії та геноциді проти українців). Важливо показувати, хто є правдивим винуватцем цієї війни – не путін, а москвити (російський народ), не орки, а москвити, не нацисти, а московські большевики, бо вони є продовжувачами політики лєніна-сталіна, а не гітлера.

Тому критичним для перемоги України залишається не лише досягнення успіхів на фронті, отримання позитивних і помітних результатів (відвоювання Херсона, утримання Донбасу), а й перенесення війни на територію супротивника (передусім у світоглядно-інформаційній сфері). Слід використовувати загострення соціоекономічних диспропорцій між регіонами в росії, національних суперечностей, підтримувати національне самовизначення неросійських народів.

Дуже важливо перекидати війну на територію ворога. Наприклад, санкції – це війна на території ворога, хоча вони й не посилюють Україну, однак послаблюють росію і ведуться, по суті, на її території. Україна має домагатися посилення санкцій і розширення їх на нові галузі.

Обстріли і диверсії на території ворога, наслідком чого має бути паніка серед цивільного населення і психологічний злам у

підтримці воєнної агресії росії.

Розподіл росії – включити у війну фактор внутрішньої неоднорідності росії і переконати наших союзників, що створення на території колишньої «російської федерації» трьох-чотирьох десятків держав можливе, а їхня підтримка лише прискорить розпад російської імперії.

Треба зважати, що росія діє на випередження, знищуючи у війні людський потенціал майбутніх національних держав, а також заграючи з національними меншинами шляхом створення національних військових формацій. Останнє, до речі, може стати одним із факторів, який у відповідний момент спрацює проти кремля, бо, як відомо з історії, такі формації ставали осердям створення незалежних держав.

Одним із надзвичайно важливих завдань є зменшення довіри російських обивателів до російських офіційних інформаційних каналів, тобто зменшення їхньої довіри до офіційної кремлівської пропаганди. Дієвими чинниками у цьому інформаційному напрямку стали українські атаки на російські військові об'єкти в Криму та на інших територіях. Інформаційний ефект таких атак є не меншим за військовий.

Війна Ємен

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Війна у Ємені триває з 2015 року. Відбувається протистояння між північною частиною країни (де проживають хусити – група шиїтського віросповідання), що підтримує колишнього президента Алі Абдуллу Салеха, де сформували рух «Ансар Аллах», і південною (суніти, підтримують уряд Абд Раббо Мансура Гаді). Хуситів підтримують Іран та меншою мірою росія, південь – Саудівська Аравія та її союзники з-поміж арабських держав, що здійснюють збройну інтервенцію в країну.

Водночас на пустельних околицях розгорнули діяльність терористи, наприклад, «Аль-Каїда на Аравійському півострові» та «Ісламська держава».

Протягом моніторингового періоду активні бойові дії продовжувалися.

Майже два роки триває Битва за Маріб, що розпочалася в лютому 2021 р. Місто утримується силами єменського уряду, тоді як хусити контролюють прилеглі території. На початку 2022 р. урядовим військам вдалося відкинути хуситів, захопивши район Харіб. У листопаді був убитий генерал

Мохаммед Аль-Джараді – радник міністра оборони Ємену.

У січні 2022 р. Хусити здійснили низку терактів на територіях держав коаліції. Зокрема, у столиці Об'єднаних Арабських Еміратів Абу-Дабі були підірвані вантажівки з паливом, а також був атакований Міжнародний аеропорт Абу-Дабі. Війська США кілька разів перехоплювали ракети, що спрямовувалися на ОАЕ.

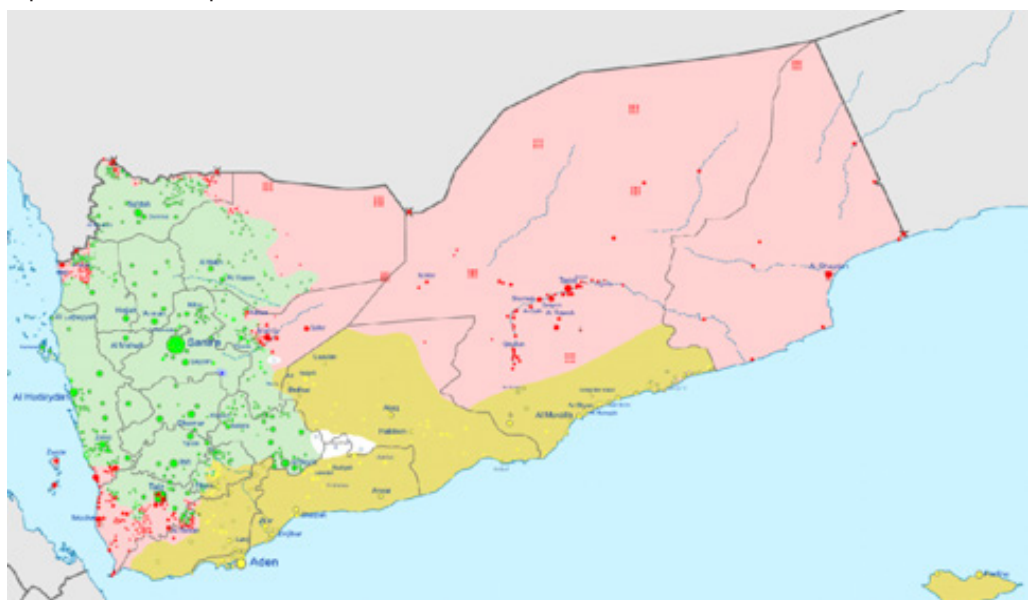
У серпні 2022 р. сепаратисти з Південного руху атакували урядові війська в провінціях Шабва і Аб'ян на півдні Ємену. Південний рух також виступає проти хуситів, тому цей локальний конфлікт розцінюють як внутрішню міжпартійну боротьбу. Станом на кінець року Південний рух захопив міста Шу-кра, Атак і Ахвар.

Кількість потерпілих

Загалом від початку війни внаслідок бойових дій загинуло понад 150 тисяч осіб, із них приблизно 9 тисяч цивільних, 50 тисяч поранених, до 4 млн стали біженцями. Загальна кількість жертв сягає 377 тисяч осіб.

За моніторинговий період загинуло кілька сотень військових з обох сторін у Битві за Маріб. Понад 600 цивільних загинуло внаслідок терактів у Ємені й на територіях сусідніх держав. Понад 100 військових загинуло під час бойових дій між Південним рухом і єменським урядом.

Переговори між сторонами

У 2022 р. триває найдовше з початку війни перемир'я, для підтримки якого значних зусиль докладають ООН і США, а також інші держави регіону (Йорданія, Єгипет і Оман). Саудівська Аравія та Іран прагнуть послабити участь, покладаючись безпосередньо на єменський уряд і хуситів відповідно.

У вересні 2022 р. з'явилися повідомлення, що США спонукає Саудитів до прямих переговорів з Іраном. Зокрема, уряд США вилучив хуситів із переліку терористичних організацій.

Гуманітарні наслідки

Наслідком гуманітарної кризи став масштабний голод та епідемія холери, від яких протягом 2016–2018 років загинуло понад 80 тисяч осіб. Поки що, завдяки міжнародним постачачам, загроза усунута, але ризик залишається вагомим.

Протягом війни близько 227 тисяч осіб померли від голоду і нестачі медикаментів, із них понад 85 тисяч – діти. Понад 19 тисяч загинули внаслідок бомбардувань.

Вплив на глобальні процеси

Регіон розміщений на перехресті транзитних шляхів із Китаю до Суецького каналу та Європи. Зовнішні гравці активно втручаються у конфлікт, що тягнеться понад сім років. Вияв регіонального протистояння Ірану та держав Аравійського півострова (Саудівська Аравія, ОАЕ).

Починаючи з квітня 2022 р., хусити і уряд Ємену за посередництва ООН кілька разів домовлялися про перемир'я, завдяки чому вдалося досягти зниження інтенсивності бойових дій, а також зменшити терористичну загрозу в регіоні.

Тенденції

У Битві за Маріб хусити не змогли розвинути успіх і вимушено відступили, що призвело до зниження інтенсивності бойових дій. Нині сторони використовують тимчасове перемир'я для накопичення сил і підготовки до нового етапу протистояння в 2023 році.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Громадянська війна з іноземними інтервенціями (фактично протистояння коаліцій).

Прогноз

Короткочасна стабілізація з подальшим підвищенням інтенсивності.

Війна Сирія

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Війна в Сирії триває з 2011 року. Головне протистояння відбувається між президентом Башаром Асадом, який спирається на етноконфесійні меншини шиїтів та алавітів, та опозицією сунітської більшості. З часом країна стала епіцентром протистояння глобальних сил. Асада підтримують Іран та росія, опозицію – арабські держави (насамперед Катар і Саудівська Аравія) і США. На півночі країни сформувалися окремі райони під контролем курдів та туркоманів, зріс вплив Туреччини.

Для росії повномасштабне втручання з 2015 року дало можливість зруйнувати плани Заходу на Близькому Сході,

зміцнити та згуртувати антиєвроатлантистів, впливати на європейську політику, регулюючи потоки біженців.

За моніторинговий період Туреччина у листопаді 2022 р. провела повітряну військову операцію на півночі Сирії проти сирійських курдських загонів «Сил народної самооборони» і «Сирійських демократичних сил».

Кількість потерпілих

Загалом із 2011 року загинуло понад 400 тисяч людей, мільйони стали біженцями.

Гуманітарні наслідки

Попри запрошення Дамаска повертатись після стабілізації ситуації, сирійські біженці продовжують концентруватись у таборах на території Туреччини. Частково їх переселяють в Ідліб у контрольовану Туреччиною зону безпеки.

Конфлікт у Сирії далекий до завершення, доказом чого є цифра в 14,6 млн людей, які потребують гуманітарної допомоги, що на 1,2 млн більше, ніж у 2021 році. Ще на початку конфлікту

Рада Безпеки ООН дозволила надання транскордонної гуманітарної допомоги Сирії через чотири затверджені пункти пропуску; наступні вето рф скоротили дозвіл ООН до одного перетину. У липні 2022 року Рада Безпеки ООН продовжила свій дозвіл на надання транскордонної допомоги Сирії на 6 місяців після того, як росія наклала вето на продовження на 12 місяців. Термін дії нової постанови закінчується 10 січня 2023 року.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Громадянська війна з іноземними інтервенціями.

Переговори між сторонами

Чергові перемир'я регулярно перериваються локальними бойовими діями. Переговори поки що не дають результату.

Тенденції

Бойові зіткнення локалізуються, однак досі, попри контроль 90 % території, Асад протистоїть опозиційним групам, спираючись переважно на допомогу росії та Ірану.

Вплив на глобальні процеси

П'ять країн мають військові сили в Сирії: росія, Туреччина, Іран, Ізраїль та Сполучені Штати. Збройні сили США та росії діють у безпосередній близькості на півночі Сирії. Туреччина також підтримує війська на півночі Сирії, часом обстрілюючи курдські сили, яких турецький уряд вважає терористами. Водночас Ізраїль проводить регулярні авіаудари в Сирії по цілях режиму Асада, Ірану, Хезболли, які ізраїльський уряд вважає загро-

зою своїй безпеці. Країни регіону мають власні цілі в Сирії, чи то у формі військових операцій, чи спроб нормалізувати дипломатичні відносини з режимом Асада.

Влітку Україна розірвала дипломатичні відносини з Сирією внаслідок визнання цієї країною «незалежності» самопроголошених «ДНР» та «ЛНР» і через грубе порушення принципів міжнародного права.

Прогноз

Великої війни, ймовірно, не буде, але турки здатні скувати сили РФ і зменшити зону впливу Асада. Посилення впливу Туреччини на півночі Сирії врівноважить панівне становище Асада в центрі та на півдні країни. Водночас Асада стримує Ізраїль, що прагне захистити контроль над окупованими Голанськими висотами.

Війна

Ефіопія

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Ефіопія, яка складається з понад 90 етносів, зіштовхнулася з типовим для африканських країн етнічним напруженням. Такі фактори як зростання кількості населення, безробіття, боротьба за ресурси лише посилюють цю напруженість.

Після повалення військового режиму в 1991 році, було запроваджено етнічну федеральну систему управління, щоб спробувати вирішити історичні негаразди, надавши можливість різним регіонам Ефіопії мати право на управління. Це призвело до піднесення етнонаціоналістичних рухів і послабило національну єдність Ефіопії. Зросла напруга у відносинах столиці зі штатом Тиграї, що перетворилася на збройний конфлікт у листопаді 2020 року.

Етнос тиграї також домінує в сусідній Еритреї (понад 50 % населення). Еритрея перебуває у конфлікті з владою штату і підтримує Аддис-Абебу (саме Тиграї був на вістрі еритрейсько-ефіопської війни та контролює спірні території).

У 2021 році війна тривала з перемінним успіхом. Влітку відбувся наступ «Народного фронту визволення Тиграю». Але восени урядові війська пішли в контрнаступ, взявши під контроль околиці бунтівного штату і ввійшовши на територію самого Тиграю.

За моніторинговий період продовжилась широкомасштабна війна, однак її інтенсивність зменшується, починається переговорний процес. Проте унаслідок авіаудару ефіопських сил 7 січня загинули 56 цивільних і 30 отримали поранення. 12 лю-

того ефіопські ВВС нанесли авіаудари у Східному Тиграї (район Ацбі), постраждав табір переміщених осіб, зокрема діти.

У березні прийнято домовленість щодо гуманітарного призупинення бойових дій, яке з постійними порушеннями тривало до кінця літа, з присутністю урядових військ на заході Тиграю. 24 серпня бойові дії відновлюються, триваючи до 3 листопада. Сили Тиграю змушені відступати і переходити до оборони зі значними втратами. Північний захід штату займають союзні сили ефіопських урядових військ та еритрейських підрозділів. Обидві сторони звинуватили одна одну в початку бойових дій, і обидві також висловили розчарування «відсутністю прогресу в переговорах про припинення 21-місячного конфлікту». Самі бойові дії були зосереджені у прикордонній зоні, що поєднує штати Тиграї, Амхара та Афар. Ефіопські сили збили літак нібито зі зброєю для тиграїців, у відповідь Аддис-Абебу звинувачували в невібіркових повітряних бомбардуваннях цивільних цілей. Загострення напруженості викликало гострий брак продовольства.

27 серпня сили «Народного фронту визволення Тиграю» захопили місто Кобо в штаті Амхара. 5 жовтня від другого удару по Аді Дайро загинуло до 65 осіб, за даними гуманітарних працівників у місті. З початку вересня Ефіопія та Еритрея оголосили про наступ на півночі Тиграю, 13 вересня еритрейські війська захопили місто Шераро, спричинивши переміщення більше 210 тисяч цивільних. 27 вересня авіаудар еритрейських сил завдав удару по місту Аді Дайро під час святкування «Мескель» (Свято Воздвиження), убивши щонайменше шість

мирних жителів і поранивши ще 19. В кінці вересня виникають повідомлення про еритрейські плани почати мобілізацію.

2 жовтня тиграйські сили повідомили про вихід військ з району Північного Волло на території штату Амхара, включаючи місто Кобо.

17 жовтня ефіопське місто Шир було захоплено силами Еритреї та Ефіопії, що призвело до евакуації тисяч його жителів. Потім ефіопські війська зайняли Аламату і Корем на півдні, а до 22 жовтня також захопили Адву і Аксум. Свідки з кількох міст повідомили, що еритрейські сили регулярно вбивали мирних жителів з 23 до 29 жовтня.

Для Судану та Єгипту з'явився добрий шанс скористатися слабкістю Ефіопії. Між цими країнами вже понад два роки триває дипломатичний клінч через греблю Ренесансу, що може перекрити нільську воду для 80-мільйонного Єгипту. Ефіопія будує велику греблю Ренесансу, що може значно скоротити постачання води в ріці Ніл. Це загрожує водній безпеці та навіть виживанню більшості населення Судану та Єгипту, що споживають нільську воду. Тривають прикордонні сутички з Суданом, переважно в штаті Афар.

Також нестабільна ситуація на південно-західних кордонах Ефіопії. Починаючи з січня бойовики з племені мурле в сусідньому Південному Судані проникали на територію штату Гембела в районі Нуер, напали на табори біженців.

Кількість потерпілих

Після початку збройного конфлікту зі штатом Тиграй загинуло понад 3 тисячі військовослужбовців армії Ефіопії, до 5 тисяч поранилих. З боку «Народного фронту визволення Тиграю» загинуло до 5 600 осіб, понад 2 300 поранилих.

Великі втрати серед мирного населення – за різними даними, від наслідків бойових дій загинуло від 600 до 800 тисяч цивільних.

Міжнародні організації звинувачували уряд в етнічній дискримінації. Зокрема представників тиграйського етносу в окремих таборах через підозри у підтримці повстанців.

Гуманітарні наслідки

За міжнародними оцінками, понад 875 тисяч осіб стали біженцями, переважно до сусіднього Судану. Більше 2.75 млн осіб стали внутрішньо переміщеними особами.

Можлива гуманітарна катастрофа – близько 13 мільйонів населення Ефіопії залежать від продовольчої допомоги.

Особливо складне становище у десятків тисяч біженців з Еритреї, що роками проживають у таборах у Тиграї.

Тенденції

Уряд прем'єр-міністра Абія Ахмеда Алі продемонстрував успіх у веденні війни, зупинивши атаки повстанців і перенісши бойові дії на сторону штату Тиграй. Водночас уряд зазнає сильного тиску через намагання об'єднати свою країну у світлі етнічних та політичних розколів, голоду та звинувачень у порушенні прав людини. На фоні західної критики залишається помітною підтримка уряду Абія Ахмеда Алі з боку Китаю та Росії, на фоні спроб взяти участь у мирному врегулюванні.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Громадянська війна, внутрішньополітична криза з періодичними сутичками та зростанням міжетнічної напруги, дипломатичний конфлікт.

Переговори між сторонами

Протягом року тривали переговори між урядом та Народним фронтом визволення Тиграю щодо врегулювання конфлікту за посередництвом інших африканських та західних держав. З листопада була підписана угода в Найробі, яка передбачає припинення вогню та поступове відведення сил і роззброєння важкої техніки одночасно з виведенням з території Тиграю іноземних сил (йдеться про еритрейські війська). Заплановане формування комітету з напрацювання порядку роззброєння легкого озброєння.

1 грудня заявлено про зрушення в переговорах між урядами Ефіопії та Судану щодо функціонування дамби “Відродження” на ріці Ніл.

Вплив на глобальні процеси

Зацікавленість у розв’язанні конфлікту демонструють зовнішні гравці, насамперед росія та США. Особливого значення регіон набуває як частина узбережжя Баб-ель-Мандебської протоки, Червоного моря та Суецького каналу, через які відбуваються ключові вантажоперевезення, зокрема нафтопродуктів.

Накладення санкцій з боку США за порушення прав людини та більш лояльна політика посилюють загрозу дрейфування Ефіопії в бік росії та Китаю.

Щодо України – Ефіопія достатньо залежна від поставок українського зерна, й активно виступала за нормалізацію шляхів постачання. Зокрема з листопада до Ефіопії постачається зерно в рамках програми Grain from Ukraine. Однак московський вплив досить помітний з огляду на дипломатичне сприяння москви та Пекіну у конфлікті. Ефіопія здебільшого утримувалась під час голосування в ООН, однак 14 листопада проголосувала проти резолюції щодо відшкодування збитків Україні за рахунок конфіскованих активів РФ. Також протягом року зафіксовані спроби московських посольств вербувати найманців, чому не перешкоджала влада.

Прогноз

З огляду на прогрес мирних переговорів можна очікувати певного замороження конфлікту. Однак невирішеність його причин вимагає більшої уваги міжнародної спільноти. Ймовірні наступні гарячі фази, починаючи з середини наступного року.

Війна Карабах

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

11 січня відбулася перестрілка між вірменськими та азербайджанськими військовими в районі села Верін Шоржа Гегаркунікської області Вірменії. 24 березня азербайджанські війська повернули контроль над селом Фаррух Ходжалинського району. 16 квітня азербайджанські війська перетнули лінію розмежування біля села Сейсу-

лан Тертерського району, але змушені були відійти. Протягом серпня відбулося декілька сутичок між вірменськими та азербайджанськими військами. 12-14 вересня сталися найпотужніші бойові дії, в ході яких Азербайджан встановив контроль над важливими висотами та зайшов углиб вірменської території на 10 км.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Міждержавна війна, прикордонний конфлікт змінної інтенсивності.

Переговори між сторонами

14 вересня прем'єр-міністр Вірменії Нікол Пашинян заявив, що готовий підписати документ, через який його вважатимуть зрадником, але Вірменія отримає мир та безпеку.

31 жовтня відбулися переговори між Азербайджаном та Вірменією за участі росії, де сторони домовилися не застосовувати силу в Нагірному Карабаху.

7 листопада відбулися переговори між міністрами закордонних справ Азербайджану та Вірменії у Вашингтоні, на яких були підтверджені попередні зобов'язання.

25 листопада президент Азербайджану Ільхам Алієв скасував переговори з Ніколом Пашиняном, Шарлем Мішелем, президентом Європейської ради, та Еммануелем Макроном, президентом Франції, що були заплановані на 7 грудня у Брюсселі.

12 грудня міністр закордонних справ Джейхун Байрамов заявив, що розпочалися переговори щодо тексту мирної угоди між Азербайджаном та Вірменією. Попередньо також зафіксована домовленість про відновлення дипломатичних відносин у рамках цього договору.

Кількість потерпілих

Азербайджан втратив 83 військових вбитими та 281 пораненими.

Вірменія втратила 207 військових вбитими та 293 пораненими. Також 20 її військовослужбовців були взяті в полон.

Вірменія зазнала таких втрат у техніці: дві 122-мм гаубиці Д-30, дві 152-мм гаубиці Д-20, чотири ЗРК С-300, два радари для С-300 5Н63С, один радар П-18 «Терек», один БПЛА UL-350, один БПЛА Грифон-12, два КАМАЗи 6х6, два Урала-4320, один УАЗ-452, один УАЗ-469, три шасі для С-300, сім невідомих вантажівок.

Тенденції

Незважаючи на роботу над мирним договором між Азербайджаном та Вірменією, існує низка принципових питань щодо яких сторонам складно домовитися. Це визнання територіальної цілісності Азербайджану (відмова від Карабаху), питання екскавів, проблема контролю над висотами в ході проведення демаркації кордонів, питання статусу вірмен Карабаху. Також і Азербайджан, і Вірменія уважно стежать за ситуацією в Україні – Баку відверто робить ставку на подальше послаблення Кремля, а Єреван маневрує між московою

та Заходом. Анкара і далі буде сприяти розхитуванню ситуації на свою користь та грати на послаблення росії та Ірану. Тегеран підтримуватиме напругу з метою унеможливлення навіть найменших спроб зародження іредентизму у провінціях Західний Азербайджан, Східний Азербайджан та Ардебіль. Ізраїль, з огляду на це, продовжуватиме співпрацю з Азербайджаном у військовій сфері.

Вплив на глобальні процеси

Перш за все, найбільшим здобутком Азербайджану стало відновлення контролю над містом Лачин та селами Сус і Забух 26 серпня після тиску на Вірменію та росію. Слід зауважити, що загалом сам факт сутичок протягом 2022 року та їхній успіх для Баку зумовлений ослабленням Москви і її цілковитою концентрацією на веденні війни проти Києва. Незважаючи на те, що «миротворчий контингент» РФ досі перебуває в повному складі на лінії розмежування в Нагірному Карабаху, Азербайджан продовжує чинити силовий і дипломатичний тиск у регіоні, закриваючи для себе як питання повної реалізації тристоронньої заяви від 10 листопада 2020 року, так і просуваючи проблему демаркації кордону з Вірменією та визнання нею територіальної цілісності Азербайджану. У будь-якому разі присутність та вплив росії мають обидві країни та регіон загалом. Щоправда, варто згадати, що Вірменія, під час вересневих бойових дій, зверталася до ОДКБ та безпосередньо до росії з вимогою виконати свої союзницькі зобов'язання, чого зроблено не було. Вже 23 листопада Нікол Пашинян відмовився підписувати підсумкову декларацію саміту ОДКБ у Єревані.

Захід, як і у вигляді ЄС, так і у вигляді США, намагається брати участь у врегулюванні відносин між Баку та Єреваном, однак реальних успіхів у цьому не має. Все зупиняється на рівні надання майданчиків для зустрічей між першими особами Баку та Єревана, а також роботи інституцій на

кшталт моніторингової місії ЄС у Вірменії з питань кордону та групи з оцінки потреб ОБСЄ. Відмова Ільхама Алієва зустрітися з Ніколом Пашиняном у Брюсселі через присутність Еммануеля Макрона вичерпно підкреслює ставлення Азербайджану до можливостей ЄС запропонувати дієві шляхи врегулювання конфлікту.

Туреччина продовжує закріплювати позиції та нарощувати вплив. 30 серпня Ільхам Алієв, вітаючи свого колегу Реджепа Таїпа Ердогана зі 100-річчям битви при Думлупинарі, згадав Шушинську декларацію та підкреслив, що в разі конфронтації Анкари з Афінами, Баку підтримає першу. 7 жовтня міністр енергетики та природних ресурсів Туреччини Фатіх Дьонмез заявив, що річна прокачка азербайджанського газу через газопровід TANAP збільшиться з 16 до 32 млрд м³. 20 жовтня Ердоган разом з Алієвим брали участь у відкритті агропроєкту «Дост Агропарк» у Зангілані. 10-20 жовтня відбулися спільні військові навчання Туреччини, Азербайджану та Грузії «Кавказький орел – 2022», а з 20 листопада проводяться масштабні навчання на кордоні з Іраном під назвою «Братський кулак».

Це стало відповіддю на періодичну демонстрацію сили з боку Ірану, який у жовтні провів навчання на кордоні з Азербайджаном під назвою «Могутній Іран», та стягує війська в північні райони держави. Однак можливості Ірану чинити тиск на Азербайджан наразі обмежені масштабними протестами всередині країни.

Прогноз

Наразі відсутні сигнали про досягнення принципових домовленостей між сторонами.

Поки у процесі врегулювання та в політичних розкладах присутня Москва, конфлікт тією чи іншою мірою зберігатиметься.

Війна Південний Судан

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Громадянська війна у Південному Судані триває з грудня 2013 року. Збройна фаза розпочалася з невдалої спроби перевороту 16 грудня 2013 року, здійсненої військовими, афілійованими з колишнім віцепрезидентом Ріком Мачаром.

Паралельно з ескалацією збройного конфлікту посилювалися і мирні ініціативи. Було проведено кілька раундів переговорів, проте підписані мирні протоколи порушувалися через кілька днів. Ускладнює конфлікт різна етнічна приналежність лідерів воюючих сторін: президент Салва Киїр належить до етносу Нуер, тоді як Рік Мачар — Дінка.

Основний мирний документ було підписано 12 вересня 2018. Документом закріплювалося, що Рік Мачар стає одним із п'яти віцепрезидентів Південного Судану, формується перехідний уряд, новий парламент, повинні відбутися президентські вибори. Відтоді триває імплементація мирної угоди з періодичними сутичками між сторонами конфлікту. Варто зазначити, що угоду підписали не всі збройні угруповання, деякі з них все ще перебувають у стані військового протистояння з урядовими силами.

За моніторинговий період у першому кварталі 2022 року бойові дії між воюючими сторонами посилилися. Точкою ескалації стало призупинення участі Народного руху визволення Судану (афілійований з Ріком Мачаром) у мирній угоді. Бої відбувалися в лютому-травні у районах Кох, Ліір, Маєндіт, розташовані за 400 км від столиці Джуби.

Сторони досягли домовленості про припинення вогню, а з серпня ухвалили рішення про розширення перехідного періоду ще на 24 місяці з метою завершити розпочаті реформи. Вибори також відклали до 2023 року.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Громадянська війна у фазі низької інтенсивності з періодичними спалахами насильства.

Переговори між сторонами

Щодо врегулювання конфлікту, можна виокремити два основні напрямки дій: імплементація угоди 2018 року та переговори з воюючими фракціями щодо миру. Центральний момент щодо забезпечення миру — інтеграції воюючих фракцій в армію Південного Судану. 8 квітня були досягнуті відповідні домовленості, а наприкінці серпня включено понад 22,000 військових до армії Південного Судану.

🎯 Кількість потерпілих

Загальна кількість смертей з початку конфлікту: понад 450 000. До них входять смерті серед комісарів іноземних військ.

За 4 місяці боїв у 2022 році жертвами стали понад 173 цивільні особи, фіксувалися значна кількість випадків насильства та тортур.

🏠 Гуманітарні наслідки

Загалом, за час конфлікту 2,47 мільйона осіб покинули Південний Судан як біженці, 2 млн стали внутрішнь опереміщеними особами. 7,5 мільйонів людей потребували певного типу гуманітарної допомоги чи захисту, 7,7 мільйонів стикнулися з загрозою голоду.

➡️ Прогноз

З огляду на затяжний характер конфлікту, відсутність політичної волі керівництва країни, повна реалізація мирної угоди не відбудеться найближчим часом. Факт відкладення виборів ще на рік — свідчення того, що в країні немає потрібних умов демократії та стабільності для волевиявлення громадян.

Розпочатий процес щодо включення воюючих фракцій до армії Південного Судану є, станом на зараз, наріжним каменем для досягнення стабільності в країні. Від його динаміки залежатиме досягнення миру в країні та втілення наступних важливих реформ.

Війна

Л і в і я

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Конфлікт триває з 2011 року, після вбивства Муамара Каддафі. На заході Лівії закріпився Уряд національної згоди на чолі з Фаїзом Сараджем. Йому на сході протистоїть генерал Халіфа Хафтар та його Лівійська національна армія.

Решту території займають племена та дрібніші групи. Хафтар підтримують росія, ОАЕ, Саудівська Аравія. Уряд національної згоди – ООН, Туреччина та Катар.

З останніх новин – триває переговорний процес, що має увінчатись президентськими виборами, які регулярно відтермінують вже два роки. У 2021 році парламент Лівії затвердив тимчасовий уряд на чолі з прем'єром Абдулом Хамідом Дбейбою, що наслідував кабінет Сараджа.

У лютому 2022 року частина парламенту, що засідає в Сірті – столиці східної провінції Кіренаїка, сформувала альтернативний

«Уряд національної стабільності», на чолі якого став Фаті Башага. Його підтримав генерал Халіфа Хафтар. Між опонентами починаються масові зіткнення в столиці – Тріполі.

7 травня прибуття до Тріполі уряду на чолі з Башагою призвело до кількох годин боїв між озброєними групами. Східним силам довелось відступити.

27 серпня зіткнення між угрупованнями посилюються після того, як бойовики, пов'язані з урядом Башаги, обстріляли колону в столиці, а групи, пов'язані з Дбейбою, увірвалися на військову базу, контрольовану прихильними до Башаги і Хафатара військовими.

Щонайменше 32 людини загинули, ще 159 отримали поранення.

З 2 до 3 вересня знову спалахнули зіткнення в районі Варшафала на західній околиці Тріполі, внаслідок чого міжнародно визнаний уряд Дбейби посилив свій контроль.

Кількість потерпілих

Через переговорний процес кількість жертв значно скоротилась, однак загалом за 2022 рік до сотні загиблих, зокрема третина з них у міських зіткненнях в Тріполі.

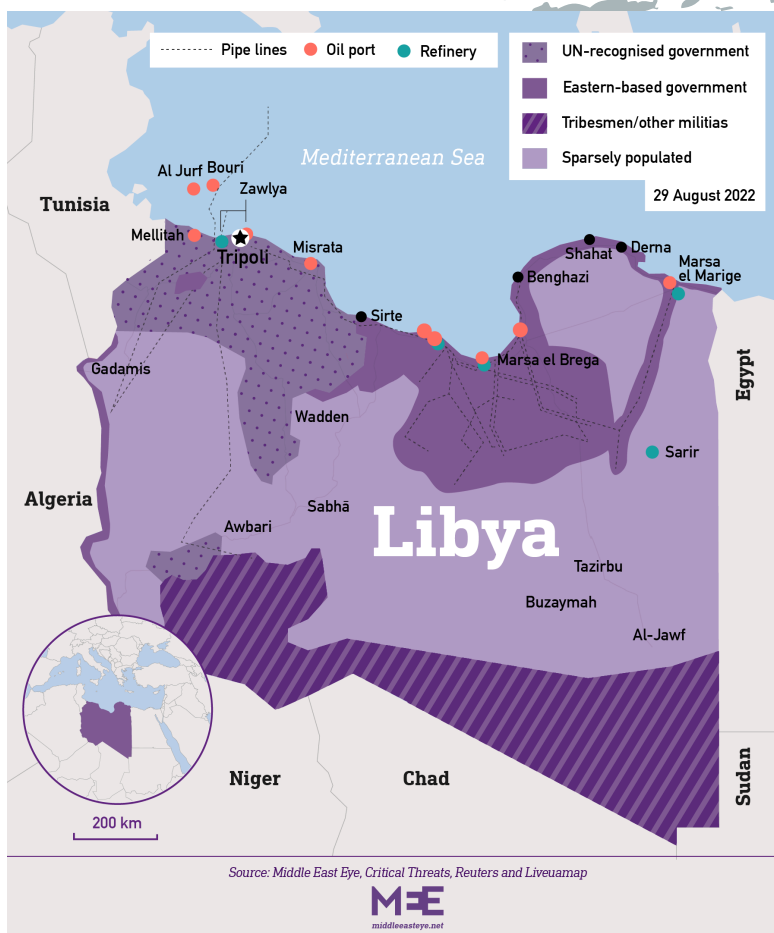
ІНТЕНСИВНІСТЬ

Громадянська війна у фазі низької інтенсивності, підготовка до виборів.

Переговори

між сторонами

Лівійську війну наразі намагаються закінчити перманентно. Перемовини почалися ще в січні 2021 року і тривають досі, йдучи тугим поступом. Але воєнні дії спорадично відновлюються, незважаючи на досягнуту в жовтні 2020 р. домовленість про припинення вогню.

Вплив на глобальні процеси

Мирне врегулювання в Лівії дасть змогу Північній Африці видихнути – її головна війна закінчиться. Лівія багата нафтою, і за умови її безпечного видобування, вона швидше відновиться. Втім, тенденція до безпекових ризиків залишається через терористів із Чаду та інших сусідніх держав, а також через діяльність ІДІЛ.

ПРОГНОЗ

Легітимність уряду Дбейби залишається сумнівною. Якщо угода кінця 2020 року анулюється, це може посилити воєнні дії в Лівії, чіє населення дуже втомилося від 10 років війни. Багато залежить від здатності провести президенські визнані вибори на більшій частині території країни.

Війна

Центрально-африканська Республіка

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Війна в країні триває з перервами з 2012 року. Головне протистояння йде між мусульманською Північчю (Альянс повстанців Селека) та християнським Півднем, що зберігає контроль за столицею Бангі і підтримує центральний уряд. Загострюються протистояння релігійних громад, зафіксовані факти геноциду. Присутність миротворців ООН, насамперед французів (у зоні впливу яких перебувала ЦАР), малоефективна.

Спостерігається активізація російських найманців з ПВК "Вагнер", що підтримують центральний уряд. Вони є основною охороною президента Фостена-Аршанжа Таудери.

16 та 17 січня 2022 року російські найманці вбили щонайменше 65 мирних жителів у селах Аїгбадо та Янга. У березні вони розпочали великий наступ проти озброєних груп у північній частині країни, під час якого вбили сотні мирних жителів, переважно кустарних шахтарів. У квітні 2022 року серія міжобщинних зіткнень за участю повстанців і проурядової фракції Антибалака призвела до десятків смертей і переміщення понад 1000 осіб у районі Гадзі. 4 грудня 2022 року лідери чотирьох збройних угруповань, серед яких Рух центральноафриканського визволення для справедливості (MLCJ) та Патріотичні збори за оновлення ЦАР (RPRC), підписали в Бангі угоду про саморозпуск.

29 листопада невідомий безпілотник завдав удару по розташуванню російських найманців із ПВК «Вагнер».

Станом на квітень 2022 року уряд контролює більше території, ніж будь-коли з початку війни в 2012 році.

Вплив на глобальні процеси

росія намагається посилити вплив в окремих державах Африки, демонструє іншим диктаторським режимам можливості співпраці. Російські інструктори навчають урядову армію, активно постачають зброю та бронетехніку. Є дані про зберігання дорогоцінностей та валютних запасів російської еліти в країні. Також вагнерівці вербують місцевих жителів для війни в Україні.

Кількість потерпілих

Загалом за час конфлікту загинуло понад 6 тисяч комбатантів, кілька тисяч цивільних (точні дані невідомі).

Гуманітарні наслідки

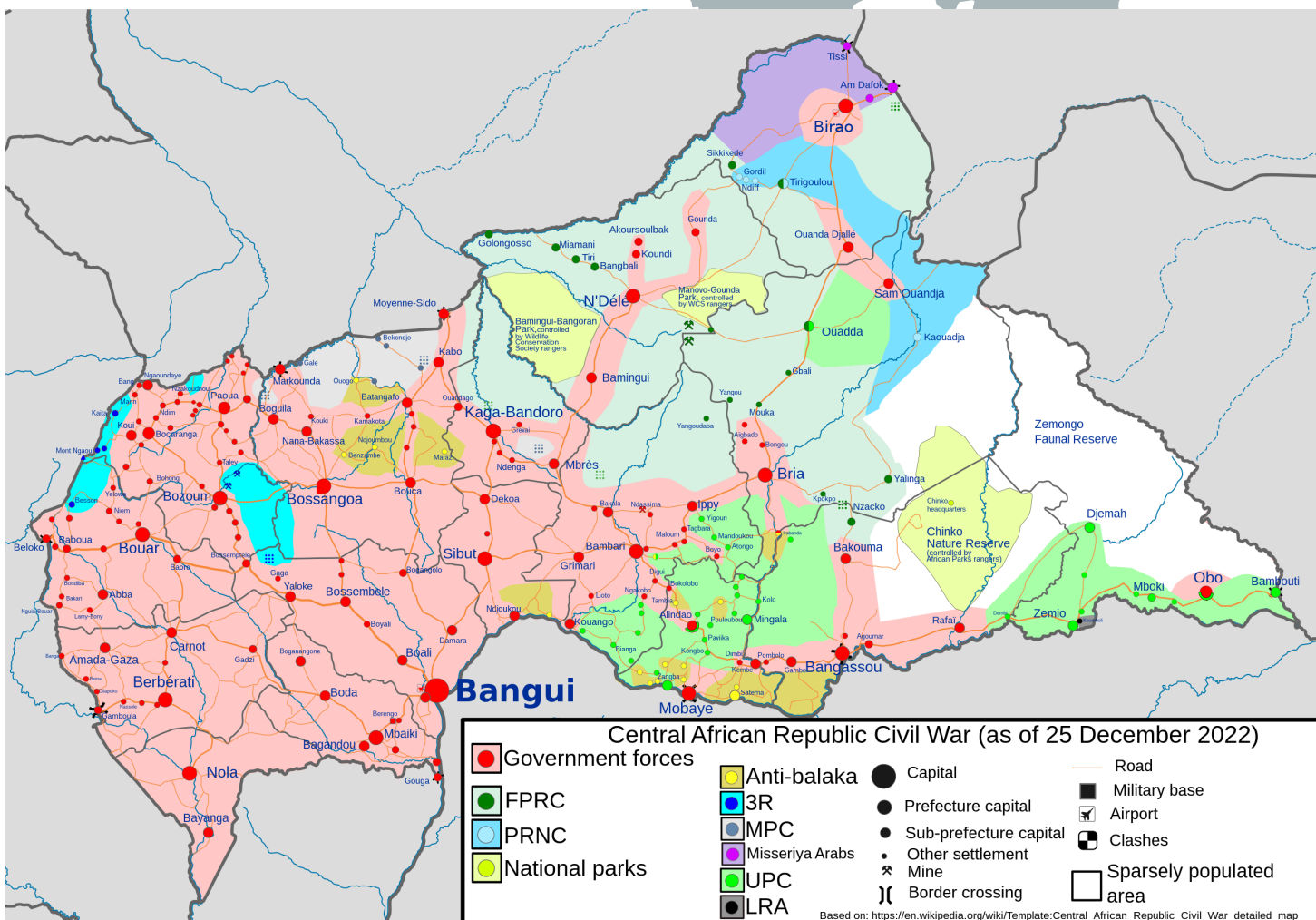
Понад 300 тисяч біженців до сусідніх країн, понад 700 тисяч внутрішніх переселенців.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Громадянська війна у фазі низької інтенсивності.

Переговори між сторонами

Продовжуються переговори про припинення вогню, які всіляко підтримує росія (вона налагодила відносини зі столичною владою – аж до фінансування та присутності охорони – російських найманців). Бажання переговорів стимулюється вимогами зовнішніх донорів, які зменшили фінансову допомогу країні.

Прогноз

Посилення російської активності в регіоні досягло максимуму, через що росія дедалі частіше натикається на опір інших гравців, зокрема Франції та Туреччини. Також можливі загострення на кордонах країни, зокрема з Чадом, де погіршилася ситуація після загибелі президента Ідріса Дебі.

Прикордонне зіткнення Таджикистан – Киргизстан

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

27 січня відбулася перестрілка між таджицькими та киргизькими прикордонниками поблизу сіл Чир-Добо та Торт-Кочо Баткенського району Баткенської області Киргизстану. 10 березня ситуація повторилася в місцевості Екі-Таш. 3 червня сутички трапилися біля сільської общини Ворух – ексклаву Таджикистану, оточеного територією

Баткенського району Киргизстану. 14 червня відбулася перестрілка між прикордонними заставами «Булак-Баши» (Киргизстан) та «Кех» (Таджикистан). 14-20 вересня відбулися найпотужніші сутички із застосуванням танків, броньованих бойових машин, артилерії, БПЛА та ракетного озброєння. Відбулося вторгнення таджицьких військ на територію Киргизстану.

Переговори між сторонами

19 вересня сторони досягнули перемир'я, підписавши Протокол про повернення додаткових сил та військової техніки до місць постійної дислокації.

25 вересня очільники прикордонних військ Киргизстану і Таджикистану підписали документ, що врегулює конфлікт. Водночас, цього ж дня міністр закордонних справ Таджикистану Сіроджиддін Мухриддін на засіданні Генасамблеї ООН вперше публічно оголосив територіальні претензії до Киргизстану – йдеться про 2110 км² прикордонних територій.

13 жовтня в Астані відбулася зустріч між президентами Садиром Жапаровим (Киргизстан) та Емомалі Рахмоном (Таджикистан) за посередництва президента володимира путіна (рф).

26 листопада Садир Жапаров заявив, що досягнуті попередні домовленості по кордону з Таджикистаном.

З 1 до 6 грудня в Баткені відбулася зустріч топографічних робочих груп урядових делегацій Киргизстану й Таджикистану, під час якої було погоджено 17,66 км спільного кордону. Наступні зустрічі відбудуться вже в 2023 році.

Вплив на глобальні процеси

Киргизстан і Таджикистан входять до Організації Договору про колективну безпеку – аналогу НАТО. Тому обидві країни прийнято розглядати в контексті приналежності до сфери впливу і зони відповідальності російської федерації. Показово, що чи не вперше за багаторічне протистояння Душанбе та Бішкеку, Москва була змушена втрутитися у конфлікт в якості сторони-посередника. Також варто зауважити, що Киргизстан показово відмовився брати участь у навчаннях ОДКБ «Рубіж-2022», що відбулися 10 жовтня, і скасував проведення навчань «Непорушне братство – 2022». Перед цим, 7 жовтня, Садир Жапаров відмовився їхати на захід, присвячений 70-річчю володимира путіна. Однак такі демарші з боку Киргизстану були пов'язані з неприхованою підтримкою РФ таджицької сторони. За результатами саміту Вищої Євразійської економічної ради, що проходив 9 грудня у м. Бішкек, Жапаров та путін виступили з низкою спільних заяв про поглиблення співпраці. Загалом росія продовжує диференційовано тримати біля себе і Киргизстан, і

Таджикистан.

Знаковим стало перше використання киргизькими військовими турецьких БПЛА «Bayraktar TB2», що вкотре підкреслило зростання впливу Анкари в регіоні. 30 вересня Садир Жапаров та Реджей Таїп Ердоган зустрілися в Туреччині. Незважаючи на те, що Анкара закликає сторону до вирішення всіх питань мирним шляхом, її підтримка Бішкеку очевидна.

Показово, що не лише Захід, а й Китай дистанціювався від нинішньої ескалації конфлікту. Пекін продовжує економічну експансію в регіоні, наприклад, шляхом проектування та будівництва міждержавних залізниць. Як не дивно, найбільшим бенефіціаром загострення став регіональний гравець – Узбекистан. Ташкент та Бішкек змогли врегулювати багаторічну демаркаційну суперечку, уклавши Договір про окремі ділянки державного кордону. Узбекистан отримав 4957 га Кемпір-Абадського водосховища, забезпечивши доступ до води для навколишніх територій. Киргизстан отримав 12849 га в районі річки Гавасай та 1019 га пасовиськ, а також зобов'язався не будувати гідротехнічних споруд на вищезазначеній водоймі.

Кількість потерпілих

Таджикистан – 86 загиблих військових та цивільних, понад 230 поранених військових та цивільних.

Киргизстан – 63 загиблих військових та цивільних, 150 поранених військових та цивільних.

Таджикистан втратив 4 одиниці техніки – 2 танки Т-72, 1 РСЗВ «Град», 1 вантажівку з боєприпасами.

Киргизстан втратив 4 одиниці техніки – 1 броневий автомобіль «Тигр-М», 3 автотранспорти (КАМАЗ 6х6, Донгфенг 6х6, УАЗ-452).

136 тис. мешканців прикордонних територій Киргизстану було евакуйовано.

Киргизстан оцінив збитки від вересневих сутичок в 3,1 млрд киргизських сомів (\$40 млн). Мова про пошкоджені 661 житловий будинок (423 з них не підлягають відновленню), 11 адміністративних будівель, 27 соціальних об'єктів, 335 сараїв, 197 об'єктів життєзабезпечення населення, 61 автомобіль та один міст. Села Ак-Сай та Капчигай Баткенського району Баткенської області майже повністю знищені.

Таджикистан не називав суму збитків. Відомо про 110 повністю знищених житлових будинків та понад 200 – пошкоджених. Також постраждали низка шкіл, мечетей та медпунктів в Ісфаринському районі Согдійської області.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Прикордонний конфлікт змінної інтенсивності.

Тенденції

Незважаючи на те, що сторони успішно сіли за стіл переговорів, конфлікт стає дедалі напруженішим. І в Таджикистані, і в Киргизстані вже запустили курс на підбурювання націоналістичних настроїв та на виправдання володіння низкою прикордонних земель. У міру подальшого ослаблення росії у війні з Україною, в регіоні може з'явитися вакуум влади, котрий може призвести до посилення прагнень Таджикистану розв'язати питання силовим шляхом. Саме використання ворожнечі між киргизами та таджиками у внутрішньополітичних розкладах обох країн сприяє зменшенню можливостей для мирного врегулювання конфлікту. Наразі сторони ще не провели демаркацію 460 з 970 км спільного кордону.

Враховуючи факт того, що Таджикистан вперше публічно озвучив територіальні претензії до Киргизстану, а також принциповість сторін у питанні контролю ділянки дороги Ісфара-Ворух залишають мало простору для успішного та взаємовигідного врегулювання конфлікту. З найбільшою імовірністю конфлікт продовжуватиметься й наступного року.

Прикордонне

зіткнення

Індія – Китай

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У 2017 році напруження в регіоні знову посилилося, бо Китай почав будувати дорогу на плато Доклам, яке вважають своєю територією обидві країни. Це стратегічна автострада через гірське пасмо Каракорум, що єднає Тибет та Синцзян, де залишається проблема відсутності демаркації кордонів.

У 1962 році між державами вже спалахнули військові дії на кордоні, унаслідок яких Китай захопив стратегічно важливий регіон Аксайчин, який Індія вважає частиною території Ладакх. Але зараз ідеться про дві ядерні держави, що породжує занепокоєння у світі.

За моніторинговий період у грудні відбулися зіткнення між десятками прикордонників у Гімалаях, зокрема у районі Таванг штату Аруначал-Прадеш. За даними офіційних осіб індійської армії, декілька індійських і китайських військовослужбовців отримали поранення.

📍 Кількість потерпілих

До десяти поранених.

Переговори між сторонами

У 2022 році країни намагались провести деескалацію. У вересні Індія та Китай відвели солдатів із точки зіткнення вздовж лінії фактичного контролю у спірних районах.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Прикордонне зіткнення низької інтенсивності.

Вплив на глобальні процеси

США використовує напругу між двома державами для того, щоб переконати Моді приєднатися до антикитайського блоку. Індія і собі поки що не дає однозначної відповіді, справедливо побоюючись втратити свій статус регіонального лідера та поле для маневру у випадку прив'язки своєї політики до політики США. Також варто відзначити поступовий провал російських надій на блок BRICS.

ПРОГНОЗ

З одного боку, амбіції обох держав на спірних ділянках кордону є досить великими, та дедалі більша кількість сутічок вказує на подальшу ескалацію. З іншого боку, цей конфлікт не вигідний обом сторонам з перспективи великої геополітики. Продовження Китаєм агресивних дій на кордоні може призвести до зближення Індії зі США, що навряд чи буде гарною новиною для Пекіна. Для Індії подальше погіршення двосторонніх відносин із Китаєм також не вигідне, зважаючи на досі актуальний конфлікт із Пакистаном.

Афганістан

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

30 серпня 2021 р. вважається датою завершення війни в Афганістані. Вона почалася 7 жовтня 2001 р., коли США за підтримки союзників у НАТО здійснили інтервенцію в Афганістан та знищили режим ісламістського руху «Талібан». Однак останні продовжили партизанську боротьбу, завдяки чому зуміли повернути владу після двадцяти років війни. Нині під назвою Ісламський Емірат Афганістан країна перебуває в частковій міжнародній ізоляції, намагаючись отримати світове визнання.

За моніторинговий період в Афганістані відбувалися бойові зіткнення між силами нового уряду з повстанцями у провінції Панджшер (Національний фронт опору), а також із силами Ісламської держави. Панджшерський конфлікт почався після захоплення талібами Кабула в серпні 2021 р. За кілька місяців урядові війська відтіснили повстанців, які виступають за відновлення республіканського ладу. Їхні лідери були змушені тікати в Таджикистан. Нині активність руху опору звелася до діяльності партизанських груп на північному сході.

Після перемоги Талібану в Афганістані активізувала-ся Ісламська Держава (угруповання Хорасан). Протягом 2022 р. відбулася низка терактів у афганських школах і

мечетях. Наприклад, 4 березня у Пешаварській мечеті внаслідок атаки терориста-смертника загинуло 63 особи, ще 196 отримали поранення. 19 квітня трьома вибухами в кабульській школі було вбито 6 осіб, 25 – поранено. Подібні теракти відбуваються кілька разів щомісяця в різних містах країни.

У боротьбі проти Ісламської Держави таліби вперше почали діяти спільно зі США.

Кількість потерпілих

Панджшерський конфлікт забрав життя понад 950 військових нового уряду. Точних даних про втрати повстанців немає, однак вони точно були важкими: імовірно, кілька тисяч убитих.

Внаслідок терактів Ісламської Держави загинуло кілька сотень цивільних, понад тисяча отримали поранення.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт високої інтенсивності з численними жертвами.

Переговори

МІЖ СТОРОНАМИ

Офіційний Кабул провів переговори із представниками Панджшерського опору в Тегерані 8-9 січня, де сторони домовилися про припинення вогню. Втім, невдовзі бойові дії відновилися. Незважаючи на заклики деяких американських політиків для підтримки руху опору, республіканські сили не отримують значної підтримки з-за кордону.

Тенденції

Нині основні зусилля нової влади Афганістану спрямовані на міжнародне визнання. Хоча жодна країна світу досі не визнала уряд талібів, у Кабулі вже почали відкриватися дипломатичні представництва (наприклад, Саудівської Аравії, ОАЕ, Європейського союзу). ООН закликали до переговорів із новим урядом.

Очевидно, що визнання є питанням часу. Коли Афганістан повернеться в систему міжнародних зв'язків, це має позитивно позначитися на перспективах уникнення збройних конфліктів у майбутньому.

Вплив на глобальні процеси

Афганістан перебуває у безпосередній сфері інтересів Китаю, позаяк країна розташована в зоні китайського інвестиційного проєкту «Belts and Roads Initiative». Уже зараз Пекін стає одним із найбільших кредиторів нового уряду в обмін на користування торговельною інфраструктурою.

Незважаючи на негативні очікування, таліби не створюють сприятливих умов для просування російських інтересів у регіоні. Прогнозуємо, що Кабул шукатиме порозуміння зі США як гарантом свого визнання для того, щоб отримати доступ до зовнішніх ринків.

Непроста ситуація у відноси-

нах з сусіднім Пакистаном, що традиційно підтримував талібів. Регулярно проходять зіткнення між прикордонниками, загинуло кілька десятків людей за рік. Також в Пакистані активно діє відгалуження талібів «Техрік-і-Талібан Пакистан», на яке покладають вину за ряд терактів. Зокрема у місті Лахор 21 січня в результаті теракту загинуло 3 людей, ще 23 отримали поранення.

Нарешті, Афганістан стає чинником, що заважає просуванню інтересів Ірану на схід. Офіційний Тегеран на початку 2022 р. повторив попередню заяву про те, що не збирається визнавати уряд талібів. На кордоні між країнами протягом року відбувалися збройні сутички.

Прогноз

Міжнародне визнання талібів. Регулярні криваві теракти відбуватимуться протягом усього 2023 р.

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

М'янма

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У лютому 2021 у М'янмі (вона ж – колишня Бірма) відбувся воєнний переворот із відстороненням порівняно прозахідного цивільного уряду. До влади прийшло військове керівництво китайської орієнтації. Було відсторонено демократично обраних лідерів Аун Сан Су Чжі та Він М'їна, що прийшли до влади після демократичних виборів з 2015 року. На фоні зростання вуличних протестів проти путчу і засудження з боку Заходу, військова влада очікувано більше орієнтується на Китай.

Країна розділена етнічно та релігійно, є християни, буддисти та мусульмани. М'янма надалі потерпає від крижкості різноетнічних штатів, а також релігійної напруги на заході, де переслідують мусульман-рохінджа (до цього причетна і попередня влада).

Розгортаються масові протести, що переростають у репресії та вбивства опозиціонерів. Лідери демократичних рухів або вбиті, або заарештовані, або просто зникли. З рохінджа обходяться чи не так само, як китайці з уйгурами. Їх не вважають громадянами,

атакують, депортують із місця проживання. Масові вбивства протестантів (сотні людей) призводять до дестабілізації. Актуалізуються етнічні суперечності, зокрема в регіонах народів шанів та каренів. Регіональні етнічні армії виходять з угоди про припинення вогню (зокрема Армія Аракана та Національно-визвольна армія Таанг), що призводить до ескалації.

За моніторинговий період на початку 2022 року повстанська Армія Аракана та силихунта знову почали зіткнення на півночі штату Ракхайн. 21 березня Каренська національно-визвольна армія проводила наступальні дії в штаті Каїн.

У червні антиурядові групи досягли контролю над 40–50% території країни. Армія Аракана претендувала на управління більшою частиною штату Ракхайн із незалежним урядом. Армія незалежності Качинів і Об'єднана державна армія Ва об'єднали свої зусилля та території. Однак хунта зберегла жорсткий контроль майже над кожним містом М'янми

та більшістю природних ресурсів країни, включаючи важливі нефритові шахти.

У період з червня до серпня неформальне припинення вогню наприкінці між армією Аракана і хунтою було зірване. Араканська армія консолідувала контроль протягом цього періоду, розгорнувши багато державних служб і місцевих адміністраторів у північному штаті Ракхайн.

У середині жовтня повстанці, які підтримують уряд в екзилі, виступили із заявою, в якій закликали до перемоги Весняної революції до кінця 2023 року. Після цього заклику до дій почалося посилення бойових дій у містах і на південному сході М'янми з силами опору.

У листопаді під час неодноразових повітряних атак хунти біля містечок Моньїн і Банмаук було вбито 80 осіб.

26 листопада Армія Аракана та хунта знову домовилися про тимчасове припинення вогню.

Карта з ресурсу [economist.com](https://www.economist.com)

Кількість потерпілих

З боку військової хунти та повстанців загинуло близько 25 тисяч людей.

Гуманітарні наслідки

Військовий уряд звинувачують у масових воєнних злочинах. За час конфлікту більше 1,3 млн осіб було переміщено, загинуло понад дві тисячі цивільних.

Вплив на глобальні процеси

Військове керівництво підтримує КНР, яка зацікавлена у налагодженні ресурсних магістралей через цю країну до Індійського океану, що може стати альтернативою в умовах подальшого загострення на східному узбережжі (через Тайванську кризу). Також посилюється вплив російських інтересів.

Є вірогідність поширення громадянського спротиву за межі регіонів Карен та Сагаїнг. Зважаючи на етнічну та релігійну строкатість М'янми, на невирішені проблеми з тими ж рохінджа, конфлікт може поглибитись.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт, розгортання вогнищ громадянської війни.

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Протягом останніх місяців ситуація з безпекою на сході Демократичної Республіки Конго різко погіршилася. Повстанське угруповання М23 відновило бойові дії та розширило території під своїм контролем у провінції Північне Ківу. Провінція Північне Ківу багата на корисні копалини, головним чином на олово та золото. Бойові дії в регіоні вже давно були пов'язані з пограбуванням його надр, що відкривало можливості для повстанців купувати зброю та боєприпаси.

Рух 23 березня, або М23, — це конголезьке повстанське угруповання тутсі, яке протягом кількох років було бездіяльним, але знову взялося за зброю і в червні захопило місто Бунагана на кордоні з Угандою. Також зафіксовано масові порушення прав людини комбатантами М23 у Кішіше та Бамбо, на території Рутшуру та в Північному Ківу, у яких щонайменше 102 чоловіків, 17 жінок та 12 дітей були вбиті.

Конфлікт помітно поширився далі на північ і південь уздовж осі Рутшуру-Гома, що призводить до масового переміщення населення.

Д Р К О Н Г О

Кількість потерпілих

Загинуло до кількох сотень урядових солдатів та повстанців, сотні цивільних. Близько 200 тис. внутрішньо переміщених осіб були змушені залишити свої домівки після початку останнього сплеску насильства на території Рутшуру наприкінці березня 2022 року.

Вплив наглобальні процеси

Унаслідок повномасштабного вторгнення росії Україна вивела контингент українських військових, які брали участь у миротвірчій місії ООН у Демократичній Республіці Конго. Від'їзд близько 250 українських миротворців став серйозною втратою для Місії ООН у ДР Конго. Україна повернула також з місії вісім гелікоптерів, які склали третину всього вертолітного флоту ООН у ДР Конго.

Тенденції

Зусилля міжнародної спільноти зосереджені на боротьбі з незаконним видобутком корисних копалин з регіонів, охоплених бойовими діями. Однак слідчі з ООН кажуть, що повстанські групи та злочинні елементи в армії ДР Конго контрабандним шляхом постачають корисні копалини за кордон, в обхід урядових заборон на експорт металів, зокрема в напрямку сусідньої Руанди.

Уряд ДР Конго навіть вислав посла Руанди, що розпалює бурхливі настрої проти Руанди, а часто й проти тутсі, у конголезьких соціальних мережах. Натомість Руанда у грудні звинуватила конголезький літак у порушенні свого повітряного простору.

Також влітку уряд Уганди надавав допомогу повстанцям, що викликало обурення в Кіншасі.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт.

СТАТУС КОНФЛІКТУ НАДАЛІ ЛИШАЄТЬСЯ НЕЗМІННИМ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ ВИСОКИМ РІВНЕМ НАСИЛЬСТВА, ЖОРСТОКИМИ НАПАДАМИ ТА БОЙОВИМИ ДІЯМИ ПОВСТАНСЬКИХ УГРУПОВАНЬ У ДЕМОКРАТИЧНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КОНГО, ПЕРЕВАЖНО В ПРОВІНЦІЯХ ПІВНІЧНЕ КІВУ ТА ІТУРІ. ВОЧЕВИДЬ І В НАЙБЛИЖЧОМУ МАЙБУТНЬОМУ УРЯД НЕ ЗМОЖЕ ОБІЙТИСЯ БЕЗ ДОПОМОГИ АРМІЇ ООН. І БЕЗ ТОГО БЕЗНАДІЙНА СИТУАЦІЯ ПОСИЛЮЄТЬСЯ ДОДАТКОВОЮ ЗАГРОЗОЮ ЕТНІЧНОГО НАСИЛЬСТВА. З ЧАСОМ ПОСИЛЕННЯ НЕБЕЗПЕКИ МОЖЕ ЗІРВАТИ НАЦІОНАЛЬНІ ВИБОРИ В ДР КОНГО, ЗАПЛАНОВАНІ НА ГРУДЕНЬ 2023 РОКУ.

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

Мозамбік

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

З 2017 року багата на газ північна провінція Кабо Дельгадо потерпає від атак терористів ісламістського угруповання Ісламська Держава Центральної Африки (Islamic State Central Africa Province). Їхня ціль — встановлення ісламського халіфату в регіоні. Все це підсилюється народним гнівом, що спричинений несправедливим розподілом доходів від експлуатації регіону, та маргіналізацією місцевого мусульманського населення.

Суттєве збільшення кількості атак розпочалося з 2020 року. Протягом 2021 року в провінції Кабо Дельгадо основні зіткнення відбуваються в районах — Палма, Нангаде, Мочімбоа, Макомія. Влітку збройні сили партнерських країн — Руанди та членів Південноафриканського товари-

ства розвитку — розпочали спільну операцію в Мозамбіку, під час якої було звільнено частину міст.

За моніторинговий період у 2022 році спостерігалось значне посилення протистояння з розширенням географії та зростанням кількості жертв.

На початку року головною ареною протистояння залишався центр провінції Кабо Дельгадо. Проте з червня 2022 року розпочався новий наступ терористичних сил, під час якого зона конфлікту розширилася на сусідні райони – Анкуабе, Чіуре та Мекуфі, в яких раніше ситуація була спокійною. Наступ розпочався після відносного періоду тиші.

Кількість потерпілих

За 5 років конфлікту було вбито понад 3000 осіб (вбиті, смерті серед комісарів іноземних військ).

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт високої інтенсивності, терористичні акти

Гуманітарні наслідки

За 5 років конфлікту:

- 1.5 млн осіб потребували гуманітарної допомоги того чи іншого типу;
- близько 950 тис. осіб були внутрішньо переміщеними.

Вплив наглобальні процеси

У Мозамбіку діють російські найманці компанії Вагнера, які залучені до боротьби з ісламськими терористами та підтримки чинної політсили, що посилює роль росії в регіоні.

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

Нігерія

Тенденції

Ослаблення Нігерії – другої за обсягом економіки Субсахарської Африки. Президента Мухамада Бухарі звинувачують у нездатності гарантувати безпеку населення, що сприяє нестабільності в регіоні усєї Західної Африки.

На південному сході росте підтримка ідей сепаратизму «Біафри» (нафтоносних штатів дельти Нігеру), на південному заході – сепаратизму йоруба. Уряд не в змозі зупинити бандитизм і прибережне піратство.

На думку експертів, ситуація найгірша з часів громадянської війни 1967–70 рр. Армійські відділення розгорнуті в кожному з 36 штатів, однак переважно обмежуються обороною, а не наступом.

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У районі озера Чад, у прикордонні Камеруну, Нігера, Чаду та Нігерії продовжується активна діяльність ісламістів із «Боко Харам». На фоні карантину та зростання кількості нападів на християнські церкви це посилює недовіру до влади та підживляє перспективи стабільності в Нігерії. Водночас варто очікувати зростання напруги в регіоні Сахелю, що формуватиме чергові хвилі біженців. Також активізується діяльність повстанських рухів у Дельті Нігеру (сепаратистів «Біафри»), йоруба на південному заході, різноманітних напівбандитських угруповань.

За моніторинговий період 20 березня новий лідер «Західноафриканської провінції Ісламської держави» (ISWAP) Сані

Шуварам та інші бойовики були вбиті після авіаударів.

23 травня бойовики «Боко Харам» вбили близько 40 фермерів.

У травні нігерійська армія в лісі Самбіса вбила лідера «Боко Харам» Абубакара Саркі та частину його солдатів.

5 червня бойовики ISWAP напали на католицьку церкву Святого Франциска Ксаверія в місті Ово в штаті Ондо, убивши щонайменше 50 парафіян і поранивши ще 87.

5 вересня нігерійські війська та авіація вбили 200 терористів «Боко Харам», включно з п'ятьма командирами.

Кількість потерпілих

За час кризи з «Боко Харам» було вбито до 30 000 і понад 22 000 вважаються зниклими безвісти. За моніторинговий період загинуло принаймні кілька сотень осіб.

Гуманітарні наслідки

За весь час конфлікту понад 2 мільйони людей покинули свої домівки.

У провінції Борно залишається напружена ситуація, що не дозволяє біженцям повернутися до домівок.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт,
теракти.

Прогноз

Зростання нестабільності та посилення релігійних суперечностей у 200-мільйонній державі загрожує масштабним конфліктом у середньостроковій перспективі. Ослаблення Нігерії, яка є другою економікою Африки, позначиться на всьому регіоні, на який чекає зниження загальної безпеки, зростання нестабільності, загострення регіональних суперечностей та зменшення економічного розвитку і співпраці. Однак залишається можливість стабілізації за умов консенсусу між елітами християнського півдня та мусульманської півночі.

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

К а м е р у н

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Конфлікт у Камеруні триває між урядом та англомовною меншиною, його корені сягають колоніального періоду. Територія країни свого часу була поділена між Британією та Францією. Після здобуття незалежності в Камеруні був федеративний устрій, та в 1972 році його замінили унітарним, що призвело до хвилі спротиву. Відтоді в регіоні зростає невдоволення, яке вилилося в збройний конфлікт у 2016 році. З 1 жовтня 2017 року на території колишнього Південного Камеруну було оголошено незалежність Амбазонії. Центральний уряд досі контролює основні міста, тоді як інша сторона – частини сільської місцевості.

За моніторинговий період продовжилася активність англофонних сепаратистів – прихильників від'єднання Амбазонії (регіону на кордоні з Нігерією, де домінує англійська мова).

2 лютого президенту самопроголошеної Амбазонії Самуелю Ікоме Сако оголошено імпічмент, що ускладнило тривалу кризу керівництва сепаратистів.

9 березня озброєні загони народу фулані вбили Кум Ачоу Альберта, вождя племені есу в районі Менчум, звинувативши його в тому, що він не зупинив приєднання молоді есу до амбазонських сепаратистів. Згодом есу спалили десятки будинків і ферм фулані, а також мечеть.

29 травня сепаратисти напали на села Обоні та Каджіфу в районі Акваї, поблизу кордону з Нігерією, і багато селян втекли через кордон до нігерійського штату Крос-Рівер. Сепаратисти переслідували їх на території Нігерії та вбили щонайменше 20 людей, ще 70 поранили та спалили десятки будинків. Вторгнення було засуджено Лігою Націй Біафри (BNL), нігерійськими сепаратистами, які загалом мають дружні стосунки з амбазонським рухом.

10 вересня речник

тимчасового уряду Амбазонії Кріс Ану (брат загиблого генерала сепаратистів Лекеаки Олівера) оголосив себе президентом. Загалом сепаратистський рух опинився з чотирма претендентами на посаду президента.

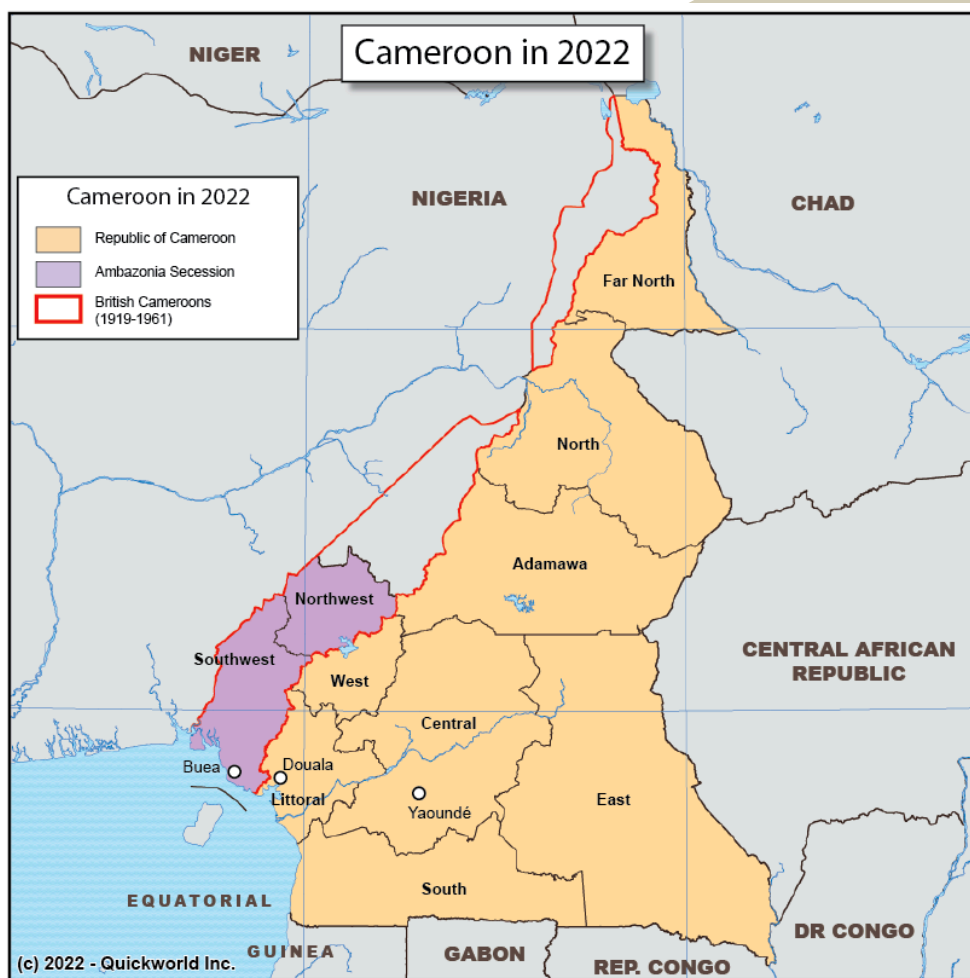
22 грудня камерунські солдати спалили щонайменше 12 будинків у селі Єрі, в районі Джакірі. Місцеві жителі розповіли, що армія переслідувала цивільних. Камерунська армія заявила, що атакувала табір сепаратистів і звільнила заручників.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт високої інтенсивності з жертвами внаслідок сутичок та терористичних атак.

Переговори між сторонами

Спроби переговорів між урядом та сепаратистами Амбазонії почались у кінці 2020-на початку 2021 року, однак досі безуспішні.

Гуманітарні наслідки

За минулі роки понад 700 тисяч осіб стали біженцями, десятки тисяч англофонів втекли до сусідньої Нігерії. Загинуло понад 2 тисячі осіб. В англофонних регіонах 800 000 дітей не навчаються, і кожен третій із чотирьох мільйонів людей потребує допомоги.

Кількість потерпілих

Загалом за час конфлікту загинуло до 1500 солдатів урядової армії, і до 2 тисяч повстанців.

Прогноз

Тривалий конфлікт послаблює країну, що вже створило умови для активізації діяльності терористичного угруповання «Боко Харам» на території Камеруну. Оскільки значної динаміки у розв'язанні конфлікту не спостерігається, можна прогнозувати подальше збереження наявної ситуації та інтенсифікацію терористичних загроз.

Ч а д

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У 2021 році відбулися вибори президента Чаду, на яких переміг Ідріс Дебі й уште посів цей пост. Збройне угруповання «Фронт змін і згоди в Чаді» (ФАСТ), яке вважається наближеним до лівійського військового командира Халіфи Хафтара, атакувало прикордонний пост військових Чаду. До них приєдналися загони "Ради військового командування з порятунку республіки" (CCMSR) та інші групи. 20 квітня президента Ідріса Дебі убили – через день після того, як його оголосили переможцем на виборах. Тимчасова влада країною перейшла до військових на чолі з сином покійного президента – Махаматом ібн Ідріс Дебі.

Важливою у цьому контексті є позиція Франції, яка публічно підтримала сина Ідріса Дебі та воєнний уряд як необхідність за виключних обставин, попри те, що цей крок – неконституційний. Через велелюдні громадські протести проти захоплення влади військовими у Чаді було організовано

Національну перехідну раду, щоб показати готовність військових відмовитися від влади.

У січні 2022 року уряд Чаду звільнив багатьох опозиційних діячів. Наступного місяця перехідна влада військових звинуватила опонентів з «Союзу повстанських сил» (UFR) у спробі залучити найманців ПВК «Вагнер» для допомоги їм у повстаннях. При цьому лідер Союзу Тіман Ердімі нібито використовував посередників у Центральноафриканській Республіці.

У травні золотошукачі в Тібесті зіткнулися в битві, в якій загинуло понад сто людей. Згодом CCMSR і ФАСТ звинуватили уряд у недбалості щодо насильства. Наприкінці серпня CCMSR оголосили, що знищили десять урядових солдатів у районі Вурі, на півночі регіону Тібесті. Урядові чиновники Чаду визнали, що повстанці здійснили вторгнення в країну, хоча заперечували загибель співробітників сил безпеки.

Кількість потерпілих

З боку урядової армії вбито президента та понад 300 солдатів. З боку повстанців – кілька сотень загиблих (за урядовими даними).

Вплив на глобальні процеси

Чад продовжує залишатись головним союзником Франції та Заходу в регіоні Сахелю, що особливо важливо на фоні посилення російської присутності в сусідніх державах. Однак авторитарність врядування та несприйняття з боку частини населення, особливо на півночі (в регіоні Сахари), послаблює позиції уряду.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт.

Переговори між сторонами

29 липня 2021 року Національна перехідна рада в Нджамені представила дорожню карту для відновлення демократії в Чаді. Документ також містив такі пункти як покращення безпеки, національної єдності, зміцнення верховенства права та належного управління в державі.

У березні 2022 року в Досі (Катар) відбулися подальші мирні переговори за участю режиму Дебі та кількох повстанських груп, зокрема FACT, CCMSR і UFK. Понад 20 повстанських груп офіційно вийшли з переговорів у Досі в середині липня 2022 року. Деякі з них згодом відновили переговори, однак деякі з найпотужніших повстанських груп, включаючи FACT, відмовилися підписати угоду, якщо уряд не піде на додаткові поступки. 7 серпня 2022 року військовий уряд Чаду підписав угоду з 42 опозиційними групами. П'ять інших повстанських угруповань, включаючи FACT, відмовилися приєднатися до угоди. Лідер UFR Тіман Ердімі згодом повернувся до Чаду, щоб офіційно підтримати впровадження національного діалогу. У жовтні 2022 року відбулись президентські вибори, на яких переміг Махамат ібн Ідріс Дебі.

Фото з ресурсу crisisgroup.org

Прогноз

ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ В ЧАДІ – НАЙМІНЛИВІША ВІДКОЛИ ІДРІС ДЕБІ ЗАХОПИВ ВЛАДУ В ДЕРЖАВІ У 1990 РОЦІ. СУМНІВИ І СТРАХ ПЕРЕД ПЕРЕВОРОТОМ АБО ГРОМАДЯНСЬКОЮ ВІЙНОЮ ПОЄДНУЮТЬСЯ З ВЕЛИКИМИ НАДІЯМИ НА СПРАВЖНІ ДЕМОКРАТИЧНІ ЗМІНИ ТА ПРИМИРЕННЯ. ПРИ ЦЬОМУ ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ КРАЇНИ ВКРАЙ КОРУМПОВАНІ, ТАК САМО ЯК ІНСТИТУТИ БЕЗПЕКИ, З ЧОГО МОЖНА ЗРОБИТИ ВИСНОВОК, ЩО СПРАВЖНІ ПОЛІТИЧНІ РЕФОРМИ В ЧАДІ МАЛОЙМОВІРНІ.

Західна Сахара

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Конфлікт у регіоні, що розпочався 13 листопада 2020 року навколо прикордонного переходу та дороги біля селища Аль-Каркат, продовжується в 2022 році на рівні взаємних обстрілів та атак позицій.

Тенденції

Поступово Марокко зменшує обсяг міжнародної підтримки фронту ПОЛІСАРІО, маргіналізуючи її до рівня співпраці з державами-ізгоями на кшталт Ірану чи Росії. Також суттєвим є те, що Марокко поступово нав'язує власне бачення вирішення конфлікту у вигляді автономізації Західної Сахари все більшій кількості країн світу. Не менш важливо, що Марокко продовжує модернізувати власну армію, результатами чого стало застосування турецьких БПЛА в точкових ударах з метою знищення значних військових представників фронту ПОЛІСАРІО. Керівництво останнього намагається інтернаціоналізувати конфлікт, втягнувши у війну проти Марокко Алжир або Мавританію (інцидент зі вбивством трьох золотошукачів) і не вступає у відкриті бойові зіткнення з марокканськими військами, обмежуючись партизанськими атаками та обстрілами.

Кількість потерпілих

12 марокканських військових.

1 алжирський та 2 мавританських золотошукачів.

1 неназваний високий військовий посадовець

ПОЛІСАРІО.

048

ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

Вплив на глобальні процеси

18 березня 2022 року прем'єр-міністр Іспанії Педро Санчес направив листа королю Марокко Мохаммеду VI, в якому Іспанія вперше публічно підтримала прихильність до плану автономії для Західної Сахари у складі Марокко. У зв'язку з цим ПОЛІСАРІО оголосив демарш Мадриду, а останній нормалізував відносини з Рабатом.

22 червня 2022 року міністр внутрішніх справ Ізраїлю Аелет Шакед оголосила, що Ізраїль визнає суверенітет Марокко над Західною Сахарою. Ізраїль поступово продовжує нарощувати свій вплив у Марокко і допомагає йому з переозброєнням армії. Марокко вступило в локальну «гонку озброєнь» з Алжиром.

У жовтні-листопаді 2022 року стали з'являтися повідомлення про постачання іранських БПЛА бійцям ПОЛІСАРІО. Протистояння Туреччини, яка постачає БПЛА «Bayraktar TB2» марокканцям, отримує свій вимір у Західній Сахарі. Також слід враховувати вищезазначене нарощення присутності Ізраїлю, що в подальшій перспективі значно урізноманітнює політичні розклади в регіоні.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт низької інтенсивності.

Переговори між сторонами

6 вересня міністр закордонних справ Алжир Рамтане Ламамра під час зустрічі з представником генсека ООН по Західній Сахарі Стаффаном де Містурою закликав сторони конфлікту до прямих переговорів. Позиція Марокко залишається незмінною – жодних прямих переговорів до того моменту.

23 листопада 2022 року король Марокко Мохаммед VI під час зустрічі з генсеком ООН Антонію Гуттерешем вкотре наголосив, що продовжує наполягати на плані автономії для Західної Сахари як на інструменті для мирного врегулювання конфлікту.

Наразі Марокко сконцентроване на озброєнні власної армії та підготовці світової суспільної думки до автономізації Західної Сахари. Однак йдеться не про силове приєднання регіону, а про готовність протистояти Алжиру, який стоїть за фронтом ПОЛІСАРІО. Для Рабату, перш за все, важливе міжнародне визнання його прав на Західну Сахару. Саме тому в досяжній перспективі Марокко продовжуватиме курс на зменшення міжнародної підтримки ПОЛІСАРІО.

ПРОГНОЗ

ВОЄННІ ПЕРЕВОРОТИ

Буркіна-Фасо

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У червні 2021 року у Буркіна-Фасо відбулася одна із найгірших терористичних атак, внаслідок якої загинуло від 130 до 160 людей. Країна з 2015 року зіштовхується з постійними терористичними атаками, що викликало незадоволення у населення країни: з осені 2021 року в країні були протести з вимогою до президента Каборе залишити свій пост.

За моніторинговий період у січні в країні відбувся військовий переворот. 22-23 січня відбулася стрілянина біля президентського палацу, на кількох військових об'єктах, а 24 січня хунта на чолі з підполковником Даміба оголосила про зміну влади в країні та арешт президента. Офіційна причина перевороту, озвучена військовими — незадоволення від того, що в державі не могли дати ради з

терористичною діяльністю.

Проте хунті на чолі з Дамібою теж це не вдалося: напади озброєних груп зросли на 23% за п'ять місяців після перевороту. За певними даними, у червні влада контролювала лише 60% території країни.

Відсутність покращення безпекової ситуації призвело до нового перевороту. 30 вересня капітан Ібрагім Траоре очолив державний переворот і став новим лідером Буркіна-Фасо. Нова хунта заявила, що усунула Дамібу через його нездатність впоратися зі збройним повстанням у країні.

Французька армія вночі з 7 на 8 лютого 2022 року провела операцію проти бойовиків угруповання «Ансаруль Іслам».

Прогноз

Буркіна-Фасо стає ще одною слабкою ланкою серед держав Сахелю, де активно укріплюються ісламістські угруповання. На цьому фоні в новому уряді сильні впливи Москви. Є певні фактори, які вказують на проросійську орієнтацію Ібрагіма Траоре, що дозволить Росії ще більше посилити свій вплив у регіоні, у першу чергу через військову кооперацію.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Воєнний переворот,
терористична активність.

Вплив на глобальні процеси

Париж оголосив про завершення антитерористичної операції «Бархан», яку проводили в зоні «трьох кордонів» Буркіна-Фасо, Нігеру та Малі. Тепер Франція вимагає активнішого залучення країн «сахельської п'ятірки» до безпекової діяльності та боротьби з джихадистами. Однак перспективи успіху такого сценарію незначні.

Кількість потерпілих

Загалом за останні роки загинуло понад 2 тис. осіб, 1,5 млн стали біженцями.

Фото з ресурсу npr.org

ТЕРАКТИ

Туреччина

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

13 листопада в Стамбулі відбувся вибух у районі Бейоглу на виході з магазину. Хоча жодна група не взяла на себе відповідальності, уряд звинуватив курдських сепаратистів та курдські групи з числа Сирійських демократичних сил. Міністр внутрішніх справ Сулейман Сойлу повідомив про арешт 46 організаторів. 15 листопада в Стамбулі в районі Фатіх вибухнув замінований автомобіль.

Кількість потерпілих

13 листопада вбито 8 осіб, 81 поранено.

Фото з ресурсу cnn.com

Прогноз

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Теракти.

Ймовірний слід спецслужб РФ та Ірану, що прагнуть послабити Анкару. Однак турецька влада використовуватиме його для легітимації більшого втручання у Сирії. До цього в липні помітний скандал з запобіганням теракту за участі турецьких та ізраїльських спецслужб, який нібито готували іранські агенти.

Сомалі ТЕРАКТИ

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

12 січня угруповання «Аш-Шабаб» взяло на себе відповідальність за замінований автомобіль, у результаті якого загинуло вісім людей і було поранено ще дев'ять біля міжнародного аеропорту Могадішо, де розташоване посольство Сполучених Штатів та інші дипломатичні установи.

19 лютого внаслідок теракту смертника в ресторані міста Беледудейн загинули 14 людей. Пізніше «Аш-Шабаб» взяла на себе відповідальність.

23 березня «Аш-Шабаб» здійснила напади на Могадішо та Беледудейне. Серед убитих були політики Аміна Мохамед Абді та Хасан Духул.

3 травня щонайменше 30 солдатів Африканського союзу, у тому числі 10 бурундійських солдатів, були вбиті після того, як бойовики

«Аш-Шабаб» атакували військову базу Африканського союзу поблизу села Сіл-Бараф. Щонайменше 20 бойовиків «Аш-Шабаб» були вбиті.

Наприкінці липня сили «Аш-Шабаб» розпочали вторгнення в Ефіопію, маючи щонайменше 1500 бойовиків. Повстанці просунулися до 150 кілометрів, але були відкинуті.

19 серпня бойовики «Аш-Шабаб» напали на готель у Могадішо, вбивши щонайменше 21 людину та поранивши понад 100. У відповідь президент визнаного уряду Сомалі Хасан Шейх Мохамуд оголосив «тотальну війну» проти «Аш-Шабаб» за допомогою США, які наносили авіаудари під час наступальної операції у регіоні Хіран. Це найбільша така операція проти ісламістів за останні 5 років.

Вплив на глобальні процеси

14-річна миротворча місія Африканського Союзу завершилася в березні 2022 року, і її замінила операція під проводом Сомалі – Перехідна місія Африканського Союзу в Сомалі.

Укріплення центрального уряду може посилити вплив його зовнішнього патрона – Кенії, особливо на фоні пасивності Ефіопії, що змушена розв'язувати внутрішні проблеми в регіоні Тиграй та з'ясовувати відносини з Суданом і Єгиптом. Також Кенію не влаштовує транскордонна активність «Аш Шабааб».

Оскільки Кенія – союзник США, це значить посилення присутності Вашингтону. Водночас офіційно визнаний уряд Сомалі послідовно підтримує Захід та українську позиції у війні з РФ.

Кількість потерпілих

Загинуло до 130 осіб, не враховуючи учасників операції в Ефіопії.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт, теракту.

Прогноз

Населення Сомалі стомлюється від діяльності ісламістських угруповань, але й уряду бракує ресурсів швидко відновити контроль над територією. Цей процес повільно триватиме. Особливо якщо міжнародно визнаному уряду Сомалі надаватимуть зовнішню допомогу.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА Малі КРИЗА

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Малі знаходиться в регіоні Сахелю, який потерпає від терористичних атак з боку джихадистів. Політична напруга в Малі посилилася з 2020 року, коли після кількох місяців протестів у країні 18 серпня стався військовий переворот. Президента Ібрагіма Бубакара Кейта було усунуто з поста, а влада перейшла до військової хунти. 21 вересня 2020 року було призначено тимчасового президента — Ба Ндау, а Ассімі Гойта (лідера військової хунти) - віцепрезидентом. Перехідний період в країні мав тривати 18 місяців, після чого мали б відбутися вибори.

Проте через 9 місяців у країні знову відбулася силова зміна влади. Увечері 24 травня 2021 року в Малі трапився військовий переворот, тимчасового президента країни Ба Ндау, уряд та прем'єра країни було взято під варту.

26 травня політична верхівка країни підписала документи про відмову від влади, уряд було розпущено, а президентом країни став лідер минулорічного перевороту полковник Ассімі Гоїта. Причина перевороту лежить у політичній площині: було усунуто від влади кількох ключових осіб, задіяних у минулорічному перевороті.

За моніторинговий період в Малі влада ще більше сконцентрувалася у руках військових. Зокрема, полковник Абдулає Майга був призначений на пост прем'єра країни.

Після перевороту, хунта обіцяла провести вибори у 2022 року. Проте у лютому 2022 року було прийнято закон, який дозволяє залишатися військовим при владі до п'яти років. Разом з тим, плановані на 2022 рік вибори відклали, що викликало значну критику з боку міжнародного співтовариства.

У країні продовжує зберігатися високий рівень терористичної загрози з постійними інцидентами та цивільними жертвами. Збільшується географія атак джихадистів: спочатку вони були лише на півночі країни, а у 2022 року — в центральній частині і поблизу столиці.

Головною обіцянкою військових було зупинити терористичну загрозу. Виконати її вони не можуть, що посилює обурення населення. У травні 2022 року хунта повідомила про відвернення невдалої спроби перевороту.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішня нестабільність після перевороту, терористичні акти.

Вплив на глобальні процеси

Події варто розглядати в рамках французько-російського протистояння в Африці. Сахель традиційно сприймався як регіон впливу Франції, проте росія починає крок за кроком відвоювати позиції у Парижа. Москва має близькі контакти з хунтою, яка у 2020 організувала переворот, що суттєво посилює її вагу у регіоні.

За 2022 рік, тяжіння Малі до Москви посилюється на фоні погіршення її стосунків із західними країнами. Зокрема, Франція вивела всі свої війська з Малі (бази в Гао, Госі, Менака), провела передислокацію сил миротворчої операції «Бархан» разом

із союзниками по операції «Такуба» на територію сусіднього Нігера, що порушує питання подальшої безпекової ситуації в країні, враховуючи активність джихадистів. Військові операції у цій країні призупинила й Німеччина після протидії з боку уряду Малі для діяльності місії ООН.

На початку квітня російські найманці з ПВК «Вагнер» разом із військовими Малі під приводом боротьби з джихадистами влаштували різанину в місті Мурра, внаслідок якої загинуло близько 500 людей.

Фото з ресурсу politico.eu

ПРОГНОЗ

У регіональному вимірі подальша нестабільність Малі дестабілізуватиме увесь регіон, який страждає від терористичних загроз.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

Ірак

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

У січні відбулась перша сесія парламенту Іраку. Спікером на другий термін був переобраний Мохамед аль-Хальбусі. Щоправда, влітку в Іраку відбулися найбільші заворушення з 2017 р. Обурені впливом Ірану на внутрішню політику Іраку, послідовники шиїтського проповідника Муктади ас-Садра увірвалися у Зелену зону та атакували іракський парламент у Багдаді. Зіткнення в Багдаді стали наслідком конфлікту між прихильниками Муктади ас-Садра та проіранськими силами.

Втім, політична криза в Іраку на цьому не завершилась. Найбільша фракція у парламенті, блок «Саїрун» Муктади ас-Садра, склала мандати на тлі цілковитого глухого кута в коаліційних перегово-

рах, вуличних протестів і загострення соціально-економічних проблем у зв'язку з агресією РФ проти України. Таким чином, вже вкотре підтвердилось правило іракської політики, відповідно до якого скільки б та чи інша політична сила не набрала голосів у цій квотній системі, домовитися без участі інших груп впливу, не викликавши протестів чи громадянської війни, – неможливо.

Також восени в Іраку розгорівся масштабний корупційний скандал, коли з рахунків Головної комісії з питань оподаткування п'ятьма іракськими компаніями було вкрадено \$2,5 млрд. Серед підозрюваних – міністри, їхні заступники, депутати парламенту та інші чиновники.

У жовтні парламент Іраку обрав нового президента, фактично через рік після парламентських виборів. Ним став Абдель Латіф Рашид. Він одразу номінував Мухаммеда ас-Судані на посаду прем'єр-міністра, якого вважають близьким до партій шиїтів, у тому числі проіранських. Йому вдалося сформувати уряд, що може допомогти Іраку вийти із затяжної політичної кризи.

Кількість потерпілих

Внаслідок зіткнень загинули близько 30 людей, ще 700 отримали поранення.

ПРОГНОЗ

Ситуація в Іраку традиційно залишатиметься напруженою. Наразі Ірак можна визначити як *fragile state*, або неспроможною державою. Суттєвий вплив на внутрішню політику держави буде чинитися з боку регіональних та глобальних акторів, зокрема Саудівської Аравії, Ірану, Туреччини, США, що посилюватиме відцентрові тенденції в державі.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза.

Вплив на глобальні процеси

Ще одним безпековим викликом став і той факт, що навесні Туреччина оголосила про початок нової наземної та повітряної кампанії на півночі Іраку, націленої на озброєних повстанців Робітничої партії Курдистану (РПК). Офіційна Анкара має довгу історію транскордонних операцій на території Іраку, що сягає 1990-х років. Останніми роками турецькі військові здійснили кілька операцій проти РПК і в Туреччині, і на півночі Іраку.

Туреччина зберігає постійну військову присут-

ність на півночі Іраку, що підтримується цілим ланцюгом військових баз і менших передових оперативних постів уздовж іраксько-турецького кордону. Наразі Туреччина постійно дислокує 5-10 тис. військовослужбовців на території Іраку. Турецький контроль над територією в Іраку не означає вторгнення на великі території та створення квазідержавних структур. Але завдяки цим базам Туреччина створила де-факто зону безпеки і зуміла перенести збройну боротьбу на іракську землю.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА Іран КРИЗА

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Ситуація в країні загострилася ще в 2021, коли ліберального, більш зговорливого президента Хасана Рухані змінив жорсткіший клірик і колишній головний суддя Ірану Ебрагім Раїсі.

Протести в Ірані тривали щороку з 2019, особливо після ковіду та зростання цін на фоні санкцій. Цьогорічна хвиля, яка поширилася всією країною, розпочалася після смерті 22-річної студентки Махси Аміні, яка померла після затримання поліцією моралі за неправильно вдягнутий хіджаб. Її родичі стверджують, що її жорстко побили під час арешту, а влада запевняє, що в молодій дівчині «стався серцевий напад». Іранська поліція моралі, відома як «Гашт-е

Ершад» («Патрулі нагляду»), офіційно має право стежити за тим, щоб зовнішній вигляд жінки відповідав інтерпретації владою «правильного» одягу. Патрулі було створено у 2005 році після приходу до влади президента-консерватора Махмуда Ахмадінеджада.

Такі інциденти, як із Махсою Аміні, відбувалися нечасто. За адміністрації Хасана Роухані роботу «поліції моралі» дещо обмежили, хоча прибирати її не стали через протидію консервативних кіл. За Раїсі поліцейські знову активізувалися, що й посилює соціальну напругу, що вибухнула після загибелі Аміні.

Протести переросли у партизанську боротьбу, вбивство

офіцерів КСІР та суддів. Є публічні страти перших протестувальників, що знову активізувало протести. Демонстранти блокували вулиці, кидали у силовиків каміння, підпалювали поліцейські машини та сміттєві баки та скандували антиурядові гасла. Головне з них — «смерть диктатору!», що стосується саме аятоли Хаменеї. Масові мітинги відбуваються у Тегерані та інших великих містах. Влада майже миттєво відкриває вогонь на ураження натовпу.

Йде боротьба в еліті, помітні опоненти Корпусу Сторожів Ісламської Революції. Зокрема родичів аятоли репресували. Але немає групи, яка очолить і дасть мету протестам.

Протести триватимуть, однак їхня перемога малоімовірна через відсутність організації, окремі інтереси в регіонах і певних національних групах (зокрема курдів, лурів, азербайджанців). Малоімовірно падіння режиму швидше спричинить тривалу громадянську війну.

Водночас Іран продовжує збагачувати уран до суворо заборонених JCPOA рівнів – 20 % і 60 %. Міжнародна спільнота занепокоєна, що невдовзі режим наблизиться до можливості створити першу іранську атомну бомбу.

Триватиме протистояння у морі та на суші в Ємені, Іраку, Саудівській Аравії, Сирії та Лівані – всюди, де Іран має вплив або власні воєнізовані загони (militias).

Вплив на глобальні процеси

Іран виявився одним із головних союзників РФ у війні проти України. Іранські безпілотники стають все більш важливою зброєю для Росії в її війні в Україні, де вони використовуються для ударів по низці цивільних і військових цілей. Безпілотники іранського виробництва серій Шахед-131 і Шахед-136 вперше почали з'являтися в Україні в середині серпня 2022 року. Спочатку російські військові використовували їх насамперед як боєприпаси для маршування на полі бою або як безпілотники-камікадзе для нанесення ударів по українській артилерії та інших тактичних об'єктах. Потім сталася зміна: з середини жовтня шахеда стали ключовим компонентом скоординованої кампанії стратегічних ударів по ключових

вузлах української електромережі та генеруючих потужностей. Постачання безпілотників РФ коштувало офіційному Тегерану значних витрат, що викликало охолодження інтересу з боку адміністрації президента США Джо Байдена в оновленій ядерній угоді з Іраном і підштовхуванні Європейського Союзу до санкцій проти Ірану, пов'язаних з Україною.

І, насамкінець, Іран продовжив завдавати ударів по курдських угрупованнях на півночі Іраку, ціллю яких є курдські сили, зокрема «Партія за визволення Курдистану». Ісламська Республіка обстрілює позиції курдських сил на півночі Іраку вже понад 10 років. Курдські рухи завжди вважалися загрозою територіальної цілісності та суверенітету

Ірану, оскільки вони виступають за автономію чи навіть відокремлення населених переважно курдами територій в Ірані. Іран намагається послабити таким чином позиції курдів, які, як вважають у Тегерані, можуть допомогти підживлювати протести в Іранському Курдистані, завозячи контрабандою туди зброю, гроші та людей.

Кількість потерпілих

Тисячі постраждалих, понад 50 загиблих, до 20 тисяч арештованих.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

Л а т и н с ь к а А м е р и к а

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Венесуела з Ніколасом Мадуро на чолі змогла домовитися про скасування низки санкцій, зокрема, на продаж нафти. Тепер іноземні компанії знову мають доступ до венесуельських родовищ. У США певний час навіть розглядали варіант із закупівлею венесуельської нафти після того, як відмовилися від російської. У серпні 2022 р. Венесуела відновила дипломатичні відносини з Колумбією після трирічної перерви.

Зі свого боку колумбійці провели низку протестів у вересні. Громадяни виступили проти соціалістичних реформ нового президента Густаво Петро, для втілення яких передбачене рекордне підвищення податків. У протестах взяли участь кількасот осіб.

Значно масштабніші події відбувалися в Перу, де у березні тисячі громадян вийшли на вулиці, вимагаючи від уряду зупинити зростання цін, зокрема, на пальне. Країна важко пережила пандемію

коронавірусу, опинившись у глибокій економічній кризі. Реформи нового президента Педро Кастільйо, також соціаліста, не сприяли покращенню ситуації.

У Чилі з 2019 р. продовжуються соціальні протести. Наприклад, у жовтні 2022 р. в кількох великих містах відбулися антиурядові марші, що супроводжувалися сутичками з поліцією, зведенням барикад, вандалізмом.

У липні 2022 р в Аргентині почалися багатотисячні протести проти підписання угоди про перегляд боргу з Міжнародним валютним фондом. Країна заборгувала МВФ \$44 млрд, \$19 млрд з яких мають бути повернуті до кінця 2023 р. Чинний президент Альберто Фернандес після перемоги на виборах у 2020 р. відмовився виконувати вимоги МВФ, внаслідок чого курс національної валюти (песо) значно знизився.

Продовжується криза на кордоні між Мексикою і США. У 2022 р. американські патрулі затримали на кордоні понад 2,4 млн нелегалів.

Гуманітарні наслідки

Збитки за час протестів у Чилі оцінюють у близько \$4 млрд і понад 300 тис. робочих місць – наслідок руйнування приватної і державної власності.

Сотні тисяч громадян країн Карибського басейну щомісяця намагаються потрапити до США, створюючи гуманітарну катастрофу в прилеглий Мексиці.

Понад 7 мільйонів громадян покинули Венесуелу. За даними уряду, 2,4 млн оселилися в інших країнах Латинської Америки, понад 970 тис. подали заяви на отримання притулку. Сусідні країни (Колумбія, Бразилія) змушені мати справу з напливом біженців.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза, загроза ескалації до громадянської війни.

Тенденції

Головною тенденцією останніх років у Латинській Америці є зміна електоральних симпатій на користь соціалістичних кандидатів. Після того як у 2022 р. соціалісти були обрані в Колумбії та Бразилії, в регіоні не залишилося великих держав із консервативними очільниками. Це при тому, що консервативні Колумбія Івана Дукє і Бразилія Жаїра Болсонару досягли поліпшення економічної ситуації.

Очікуємо, що влада соціалістів, які прийшли до влади з гучними обіцянками, спричинить збільшення кількості протестів уже в 2023 р.

Кількість потерпілих

Кілька десятків убитих під час протестів. Імовірно, сотні померлих мігрантів із Центральної Америки, які намагалися потрапити до США.

Вплив на глобальні процеси

Латинська Америка помітно випала зі сфери інтересів США на тлі російсько-української війни. Наприклад, венесуельська опозиція вже не отримує суттєвої медійної підтримки з-за кордону, завдяки чому цементується режим Мадуро.

Очевидно, що росія теж нині не має можливості просувати тут свої інтереси. Тому найімовірніше, що слабкі, роздерті внутрішніми проблемами латиноамериканці поглиблюватимуть співпрацю з Китаєм, який активно налагоджує з ними економічні зв'язки.

Прогноз

Соціалістичні уряди великих держав Латинської Америки призведуть до послаблення позицій регіону, зроблять його вразливішим до зовнішніх впливів. Економічні негаразди стануть причиною нової хвилі протестів у 2023 р.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

Судан

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

25 жовтня 2022 року у Судані відбувся державний переворот, внаслідок якого від влади було відсторонено цивільних представників і всі політичні функції було консолідовано у руках військового крила. Головною фігурою перевороту був генерал Абдель Фаттах аль-Бурхан, який зіграв ключову роль в усуненні від влади диктатора Омара аль-Башира у 2019 році.

Причиною перевороту стали суперечності між військовими та цивільними представниками Суверенної ради та уряду Судану. Зокрема, 17 листопада 2021 року, відповідно до угоди про перехід влади від 2019 року, влада мала повністю зосередитися в руках цивільного крила. Проте існує чимало питань, на які військові хотіли б зберегти вплив: розслідування порушень прав людини під час кризи в Дарфурі, дохід від видобувної сфери, наявний лад у безпековій сфері та армії.

11 листопада було сформовано нову керівну раду країни, головна роль у якій відводиться військовим. Проте після тиску західних країн із погрозами заморозити фінансову допомогу, колишній прем'єр-міністр Абдулла Гамдок був відновлений на своїй посаді.

За моніторинговий період 2 січня 2022 року Абдулла Гамдок оголосив про свою відставку з посади прем'єр-міністра через нестабільну ситуацію в країні та необхідність нового переговорного процесу, щоб досягти угоди між військовими та цивільними.

З часу перевороту в країні тривають постійні демонстрації та протести з вимогою повернути до країни цивільний уряд. Влада реагує на протести репресіями активістів, арештами, розгонами мітингів.

У країні спостерігаються постійні спалахи етнічного насильства у різних штатах, які посиллися у зв'язку з безпековою

нестабільністю в Судані. Зокрема, такі події відбуваються у штаті Голубий Ніл, Західний Кордофан. Це впливає також на настрої протестувальників, які закликають покласти край трайбалізму, вважаючи, що уряд може навмисно розпалювати етнічні суперечності між різними общинами.

Кількість потерпілих

Цього року понад 600 людей було вбито та понад 210 000 переміщено через міжетнічні конфлікти в Судані.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Політична нестабільність, масові протести.

Вплив на глобальні процеси

З часу перевороту 2021 року, Судан зовнішньо-політично тяжіє до росії, яка з початком повномасштабного вторгнення до України намагається створити антизахідну коаліцію глобального півдня та знайти додаткові ресурси для фінансування

війни. Зокрема, влітку 2022 року спеціальне розслідування показало, що військові російської ПВК «Вагнер» вивезли з країни 16 літаків золота. У вужчому плані росія зацікавлена у співпраці з Суданом, оскільки прагне побудувати військову базу на Червоному морі, щоб посилити свої позиції у регіоні.

Фото з ресурсу lemonde.fr

Прогноз

Судан розміщений у стратегічному регіоні Червоного моря, що є однією із найважливіших водних артерій світу. З цієї причини країна привертатиме особливу увагу США, росії, Саудівської Аравії, ОАЕ, ЄС, можлива зовнішня підтримка окремих груп.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КРИЗА

Сенегал

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Конфлікт триває з 1982 року між урядом та Рухом демократичних сил Казамансу. Головною проблемою залишається окремішність південного регіону Казамансу, частково відділеного територію іншої держави – Гамбії. 2015 року конфлікт у холодній фазі.

У січні 2022 року повстанці напали на сенегальських солдатів, які діяли в рамках місії ECOWAS у Гамбії, убивши чотирьох і захопивши семеро. Хоча в'язнів пізніше звільнили, сенегальські військові сприйняли цей інцидент як привід для початку операції проти угруповання командира Саліфа Садію, яке діяло на сенегальсько-гамбійському кордоні. Наступ розпочався 13 березня і змусив 6 тисяч цивільних втекти до сусідньої Гамбії.

Переговори між сторонами

На початку серпня 2022 року Цезар Бадіатте підписав мирну угоду з урядом Сенегалу за посередництва президента Гвінеї-Бісау Умаро Сіссоко Ембало. Хоча Бадіат погодився лише від імені однієї з фракцій, уряд висловив надію, що інші групи MFDC приєднаються до угоди.

Кількість потерпілих

З 1982 року загинуло понад 5 тисяч осіб, 60 тисяч стали біженцями. У 2022 році 6000 мирних жителів змушені тікати через кордон до Гамбії.

Прогноз

Конфлікт, що розгортається з грудня 1982 р., перебуває у глибоко загасаючій фазі після смерті історичних лідерів «Руху демократичних сил Казамансу» (MFDC) — Сіді Баджі, засновника його бойового крила «Атіка», і Джамакуна Сенгора, проблеми у мобілізаційних ресурсах та соціальній базі. Зокрема обмежує можливості сепаратистів позиція Адама Барроу – президента Гамбії з 2017 року, що підтримує офіційний Дакар. Водночас відсутність швидкого вирішення шкодить позиціям сенегальського президента Макі Саля, що прийшов до влади в 2021 з обіцянками принести мир.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Локальний конфлікт, внутрішня нестабільність.

Узбекистан (Каракалпакія)

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

25 червня на громадське обговорення винесли проєкт внесення змін до Конституції Узбекистану, в яких передбачалося ліквідувати право Республіки Каракалпакстан (національно-державна автономія, по факту не реалізує цей статус) вийти зі складу Узбекистану, а також прибрати згадування «Суверенна Республіка Каракалпакстан». 1 липня розпочалися протести у Нукусі (столиця Каракалпакстану), а також у Чимбаї та Муйнаці. 3 липня протести придушені.

Кількість потерпілих

За офіційними даними узбецької влади під час протестів загинуло 18 осіб, 243 отримали поранення, 516 осіб затримано.

Тенденції

Незважаючи на стихійність та швидкоплинність протестів, вони актуалізували питання сплячого етнічного протистояння між каракалпаками та узбеками, останні прояви якого були в 2010 році. Особливо це показово в контексті того, що населення Республіки Каракалпакстан жодним чином не протестувало проти інших змін до Конституції Узбекистану, наприклад, тих, що дають можливість балотуватися Мірзійоєву ще на один термін. Однак здебільшого протести стосувалися боротьби не за реальні права, а за формальну складову питання. Тому це і стало однією з причин їхнього розгрому.

Переговори між сторонами

Після придушення протестів президент Узбекистану Шавкат Мірзійоєв вилетів до Нукусу, де зустрівся з місцевими старійшинами, а потім виступив на засіданні Жокарги Кенесу – парламенту Каракалпакстану. Мірзійоєв наголосив, що зміни до Конституції Узбекистану, які стосуються Каракалпакстану, вноситися не будуть. Відповідальність за їхню появу президент переклав на ініціаторів.

Вплив на глобальні процеси

Попри короткостроковість, масові протести завдали удару по міжнародному іміджу Узбекистану та персонально Шавката Мірзійоєва, який послідовно позбавляється всіх ознак та атрибутів правління попереднього президента Іслама Карімова. Перш за все, репутаційних втрат Мірзійоєв зазнав на Заході, з яким він поступально вибудовував сто-

сунки, особливо зі США – відео жорсткого придушення протестів миттєво поширилося в західних соціальних мережах.

Однак швидкість придушення протестів та досягнення домовленостей із місцевими елітами Каракалпакстану сприяли підтримці Мірзійоєва з боку Китаю, Казахстану й Киргизстану, що отримало свій вияв у продовженні спільних економічних проєктів та демаркації кордону з Киргизстаном і Казахстаном.

ПРОГНОЗ

Випадковість даних протестів та їхнє швидке закінчення із задоволенням вимог протестувальників свідчить про те, що в досяжній перспективі подібна ситуація в Узбекистані не повториться.

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Демонстрації та вуличні сутички.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА Балкани КРИЗА

ПОДІЇ, ІНЦИДЕНТИ

Чорногорія

Упродовж 2022 р. політична криза та градус внутрішніх суперечностей у Чорногорії ще більше посилюються. Російська повномасштабна збройна агресія проти України суттєво вплинула на загострення цієї ситуації. Просербські й проросійські сили зайняли переважно відкриту антиукраїнську та проросійську позицію, а офіційна влада та прочорногорські та прозахідно орієнтована частина суспільства виявляють активну солідарність із Україною. У цьому контексті слід згадати жителів історичної чорногорської столиці міста Цетинє, які з початку війни єдині в регіоні виходять на регулярні (на початку – взагалі щоденні) проукраїнські марші. Чорногорія як держава після 24 лютого 2022 р. надала значну (з огляду на свої можливості як країни маленької) військову, політичну, технічну й матеріальну допомогу Україні. Окрім того, в Чорногорії у відсотковому відношенні найбільше українських біженців з-поміж усіх балканських країн. Яскравим виявом проукраїнської позиції офіційної

Подгориці стало те, що Чорногорія з початку повномасштабної війни РФ проти України видворила аж 12 російських дипломатів, а восени чорногорські спецслужби викрили цілу російську шпигунську мережу.

Тенденція з посилення впливу просербських партій та падіння ваги колись домінуючої ДПС М. Джукановича вчергове підтвердилася на місцевих виборах у більшості муніципалітетів Чорногорії 23 жовтня 2022 р. На цих виборах прозахідна ДПС вперше в історії втратила владу в столиці країни Подгориці. Утім, досі нова адміністрація міста не сформована.

Чинна, переважно просербська, парламентська більшість у Скупштині Чорногорії має 41 із 81 депутата. Практично половина парламентарів перебуває у жорсткій опозиції процесам, які нині відбуваються в країні. Подальша європейська інтеграція Чорногорії та дружні відносини з Заходом наразі під серйозним ризиком. Натомість просербські партії та їхні партнери з-поміж ліберальних і декларативно проєвропейських сил на кшталт руху «УРА» та Демократів виступають за членство Чорногорії у регіональному інтеграцій-

ному проєкті «Відкриті Балкани» (Сербія, Північна Македонія, Албанія), який патріотично налаштовані чорногорські кола сприймають як домінування Белграда та вбогу альтернативу інтеграції до ЄС. Наприкінці 2022 р. Чорногорія опинилася перед прямою загрозою формування просербського уряду 74-річного М.Лекича з відкрито проросійськими кадрами з Демократичного Фронту на міністерських посадах.

Скупштина Чорногорії 29 грудня офіційно надала М.Лекичу мандат на формування нового кабінету країни, що очікується орієнтовно до 20 січня 2023 р. З огляду на те, що процес формування цього уряду відбувається на основі суперечливих змін до Закону про Президента (парламент 12 грудня подолав вето глави держави всупереч рекомендаціям Венеційської комісії), то західні партнери майже прямо сумніваються у легітимності такого уряду.

Західні партнери вважають оптимальним виходом з поточної кризи в Чорногорії обрання нових суддів Конституційного суду та проведення дострокових парла-

ІНТЕНСИВНІСТЬ

Внутрішньополітична криза

ментських виборів.

Вагомою подією 2022 р. в Чорногорії стало відкриття першого в країні автобану Смоковац-Матешево (Подгориця-Колашин), який кілька років будували китайські підрядники і чиє відкриття кілька разів відтермінувалося. Ця дорога має лише 43 км, але інженерно є досить складною (до 16 тунелів). Вона значно ліпше поєднала столицю Чорногорії з економічно відсталою північною країною. Також слід зазначити, що попри російсько-українську війну та всі пов'язані з нею негативні економічні моменти, цьогорічний туристичний сезон був для Чорногорії вдалим (а сам туризм є критично важливою галуззю чорногорської не надто розвинутої економіки).

Республіка Хорватія

Хорватія традиційно сприймається в Україні як одна з найбільш дружніх країн Південно-Східної Європи. Свою роль відіграє і довготривала та послідовна дружба до Києва політика цієї держави, і історично-культурні зв'язки, відносна мовна близькість. А понад усе – хорватський важкий досвід збройної боротьби за незалежність та територіальну цілісність проти агресора в 1990-і рр. Тож нині в умовах повномасштабної російської війни проти України хорвати особливо емоційно розуміють українців з огляду на власний багато в чому травматичний (але в підсумку успішний) досвід. У 2022 р. попри все згадане вище політичне керівництво Хорватії жорстко розділилося щодо того,

як слід сприймати війну РФ проти України, а точніше – наскільки слід Україні допомагати. На двох протилежних полюсах перебувають прозахідний та максимально дружній до України глава хорватського уряду Андрей Пленкович (партія ХДС – патріотична полісила, заснована першим Президентом Хорватії Франьо Туджманом, яка керувала країною у воєнні 1990-і рр.), а також популістичний, дещо націоналістичний, місцями підкреслено ліберальний та загалом схильний до скандалів та суперечок президент Хорватії Зоран Міланович (лівоцентристська СДП).

Останній з 24 лютого 2022 р. регулярно намагається (в стилі Віктора Орбана) релятивізувати російську агресивну війну проти України, виправдати дії кремля та перекласти вину за цю війну фактично на США. А.Пленкович

активно відстоює ідеї збільшення військово-технічної допомоги Україні, а З.Міланович всіляко опонує цьому. Фактично подібний поділ у ставленні до російсько-української війни можна побачити і в хорватському суспільстві загалом.

Показовим та доволі неприємним для українців моментом стало голосування в Саборі (парламенті) Хорватії 16 грудня 2022 р. за участь країни в підготовці українських військових. Із потрібних 110 голосів набралось лише 97 “за”, тож Хорватія відмовилася брати участь у цьому процесі. Завдяки негативним голосам 13 водночас ультраправих та лівих депутатів позиція скандального президента Хорватії З.Мілановича взяла верх. Утім, Хорватія загалом і надалі позиціонує себе дружньою до України державою та продовжує надавати українській стороні різноманітну допомогу, а також приймати українських переміщених осіб. Українська громада Хорватії є добре згуртованою та інтегрованою.

На відміну від своїх південно-східних сусідів з пост-югославського простору – Сербії, БіГ та Чорногорії – Хорватія є повноправним членом НАТО та ЄС. 2022 рік приніс нові здобутки Хорватії на цьому шляху. Так, з 2023 року Республіка Хорватія стала повноцінним членом Шенгенської зони та вводить в офіційний обіг євро замість попередньої національно

валюти куни. Проте перехід на євро спровокував дуже серйозні та гострі дискусії в хорватському суспільстві з огляду на потенційні плюси й мінуси такого кроку для національної економіки.

Історичною датою цього року для Хорватії стало також відкриття стратегічно важливого Пелешацького мосту, який поєднав дві розділені боснійським Неумом частини Хорватії (основну частину її території та Південну Далмацію з Дубровником). Проїзд цим мостом є безкоштовним. Виконавцями цього амбітного інфраструктурного проекту була китайська компанія.

Боснія і Герцеговина, як і Косово, є осередком політичної нестабільності Балканського регіону. Як і у попередні роки, тут триває політична криза, хоча на початку жовтня 2022 р. були проведені вибори до Президії країни, а також вибори депутатів до Палати представників у Парламентській асамблеї, депутатів кантональних парламентів. До Президії від босняків був обраний Денис Бечирович, від боснійських сербів — Желька Цвіянович, від боснійських хорватів — Желько Комшич.

Босняки та хорвати виступають за євроатлантичну інтеграцію, а серби у БіГ — всіляко ці процеси блокують. Суперечності посилила і спроба ухвалити новий виборчий закон, який розширив би присутність у владі боснійських

хорватів та національних меншин Боснії і Герцеговини. Виборча система країни давно потребує реформування, оскільки заснована на етнічних принципах, а не громадських. Через це присутність нацменшин в органах влади зводиться до мінімуму, зокрема, вони не можуть бути обрані на найвищі державні посади.

У процес ухвалення виборчого законодавства втрутилися зовнішні гравці — Туреччина і Хорватія, які мають різні погляди на цю складну ситуацію. Реджеп Таїп Ердоган вважає, що три конституційні народи БіГ мають домовитися самі, проте їхні інтереси мають враховуватися першочергово. Хорватія розуміє це по-іншому — Офіс Високого представника ЄС у Боснії і Герцеговині має розробити закон. Чернетка такого документа вже існує, але босняки і Туреччина категорично проти неї. І про це Ердоган заявляв восени 2022 р. під час свого передвиборчого турне на Балканах. Ситуація з законом не змінилася після жовтневих виборів, тому політична криза у БіГ триває. Вибори не поміняли обличчя у владі — до Президії обрали від боснійських сербів Жельку Цвіянович, яка перед цим була президенткою Республіки Сербської. Тепер президентом РС став Мілорад Додик. Тобто, “перезавантаження” влади у БіГ не відбулося.

Тенденції

Балканський регіон у 2022 р. вкотре продемонстрував свій конфліктогенний потенціал, яким продовжує користуватися кремль, аби розхитати ситуацію в Боснії і Герцеговині, Чорногорії та Косові. В інших країнах рф посилила свій інформаційний вплив, що було особливо помітно у Болгарії, Сербії, Чорногорії, БіГ. Болгарія тільки наприкінці 2022 р. ухвалила рішення про надання військової допомоги Україні. Сербія з самого початку повномасштабного вторгнення рф в Україну заявила про свій нейтралітет і відмовилася запроваджувати санкції проти кремлівського режиму. Через спротив Республіки Сербської Президія БіГ не змогла виробити єдиної позиції щодо російської агресії в Україні. У **Хорватії** парламент у середині грудня провалив голосування щодо навчання українських військовослужбовців на хорватській території у рамках Європейської місії з військової допомоги на підтримку України (EUMAM Ukraine). Це стало наслідком протистояння президента Зорана Мілановича, відомого своїм негативним ставленням до надання допомоги Україні у війні проти рф, та прем'єр-міністра Андрея Пленковича, який підтримує нашу державу у боротьбі з агресором.

Вдалося кремлю розхитати і **Чорногорію**, де на початку березня 2022 р. сформувався новий уряд на чолі із Дрітаном Абазовичем. На нього та його міністрів поклали великі сподівання, які мали стабілізувати політичне, економічне та суспільне життя у цій маленькій балканській країні. І спочатку це Абазовичу вдавалося — санкції проти рф, заборона російських телеканалів, надання допомоги українським біженцям. Але підписання договору із Сербською православною церквою продемонструвало, що стабільність не притаманна Чорногорії. Країну знов охопили кризові явища, хоча у грудні уряду вдалося ухвалити рішення про підтримку євроатлантичної інтеграції України та виділення 11% власного оборонного бюджету на підтримку нашої країни.

Вплив на глобальні процеси

У **Чорногорії** упродовж 2022 р. з'явилася українська громада, яка змогла у декількох містах країни відкрити спочатку кризові штаби за підтримки Посольства України у Чорногорії, а потім Українські центри. Останні запрацювали на базі кризових центрів. Це свідчить про те, що українська громада у Чорногорії не тільки змогла закріпитися у чорногорському суспільстві, а й розвивається інституційно. І це за умови внутрішньої кризи та наявних проросійських/просербських впливів.

Хорватія схожа на цілком прозахідну та дружню до України державу. Але слід визнати, що проросійські й антиєвропейські настрої присутні й там, водночас і в середовищі лівих, і в частині ультраправих націоналістичних кіл, антиглобалістів та прихильників різноманітних конспірологічних теорій.

Найкрихітліша ситуація в **Боснії і Герцеговині**. Республіка Сербська продовжує жити власним життям, а Мусульмано-Хорватська Федерація своїм. Незважаючи на це, БіГ в грудні 2022 р. таки отримала кандидатський статус Європейського Союзу. Такий крок продемонстрував, що у БіГ є шанс стати повноправним членом ЄС у майбутньому. Надавши статус кандидата Боснії і Герцеговині, Брюссель зробив спробу хоча б частково витягти країну з-під російського чобота. Повністю це неможливо, оскільки Республіка Сербська і її лідер Мілорад Додик, як і нова членкиня Президії БіГ Желька Цвіянович, активно співпрацюють з рф. Додик та Цвіянович перебувають під санкціями США, вони уповільнюють процес європейської інтеграції БіГ і користуються підтримкою путіна у своїй політиці. Додик декілька разів у 2022 р. зустрічався з путіним, обговорював енергетичні, економічні та торговельні питання. Для рф Республіка Сербська і Додик є просто шикарною можливістю постійно дестабілізувати БіГ та розширювати свій вплив на Балканах.

Саме так і трапилося на початку повномасш-

табного вторгнення РФ в Україну. Через спротив Милорада Додика та інших керівників Республіки Сербської Боснія і Герцеговина не запровадила санкцій проти Росії та не закрила свого повітряного простору для російських літаків. Члени Президії від босняків та хорватів готові були приєднатися до

санкцій ЄС проти РФ, але сербська частина країни виступила проти. Це стало черговим тригером для країни, в якій розкол та криза посилилися настільки, що Німеччина вирішила відновити присутність свого контингенту у миротворчій місії НАТО в Боснії і Герцеговині.

Прогноз

2023 рік Чорногорія зустрічає в умовах гострої політичної кризи та невизначеності, в умовах все більшого перейняття влади просербськими та проросійськими силами, зі вкрай поляризованим суспільством, із посиленням ролі церкви в житті країни та з досить реальною перспективою зіпсувати відносини із Заходом та заморозити свою подальшу інтеграцію до ЄС. З іншого боку, членство Чорногорії в НАТО є гарантією її безпеки від будь-якої прямої зовнішньої агресії.

Хорватія в 2023 рік вступає як ще більш інтегрована до європейської спільноти держава зі значно більшим запасом стабільності, ніж у сусідніх Чорногорії чи Сербії. Варто пам'ятати про внутрішнє глухе протистояння між СДП та ХДС, а відтак між президентом та урядом. Перехід же країни на євро викликає неоднозначну реакцію в суспільстві й може дещо негативно вплинути на рівень життя та ціни (принаймні в короткостроковій перспективі).

Боснія і Герцеговина надалі демонструватиме різноплановий конфліктогенний потенціал, оскільки в нестабільній БіГ зацікавлена РФ. Присутність спеціальних представників від ЄС, США, Великої Британії та Німеччини не може зупинити розповзання російського впливу. Боснія і Герцеговина залишається етнічно розділеною, і на цьому тлі прекрасно себе почувають і надалі почуватимуть праворадикальні рухи та парамілітарні організації.

ДИПЛОМАТИЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ

01. КИТАЙ – ТАЙВАНЬ

Події, інциденти

Тайвань як частково визнана республіка останніми роками перебуває під значним тиском з боку КНР. Пекін направляє у повітряний простір острова військові літаки, які пролітали там десятками, та проводив навчання (де тренував, власне, висадку).

Наразі вважається, що протистояння між Китаєм і Тайванем найнапруженіше за 40 років. США продовжують заявляти про підтримку президентки Цай Інвень. Тайвань, попри свій статус, має військову підтримку США.

Епіцентр напруги в 2022 році відбувся влітку, коли на фоні масштабних навчань КНР Тайвань 2-3 серпня відвідала спікер Палати представників США Ненсі Пелосі, продемонструвавши увагу Вашингтона та обережність Пекіна, агресивна риторика якого не призвела до силових дій у відповідь на таке «порушення суверенітету» (КНР розцінює Тайвань як власну частину).

Інтенсивність

Дипломатичне протистояння з елементами погроз про вторгнення.

Вплив на глобальні процеси

Кораблі Сполучених Штатів та інших союзників часто пропливають через затоку між Тайванем та Китаєм, щоб продемонстру-

вати свою силу та бажання захищати острів. У відповідь Китай активізує свою присутність у регіоні, особливо з іншого берегу моря, в провінції Фуцзянь. Напруга в регіоні – важливий тригер американо-китайського протистояння.

Однак вторгнення росії в Україну призвело, найімовірніше, до зменшення рівня загроз. Китайський уряд бачить неспроможність російської воєнної машини, і критично оцінює готовність власної, яка будувалась за моделями СРСР. Також посилення Заходу у відповідь на агресію кремля зменшує можливості неочікувано і швидко розв'язати «тайванське питання».

Прогноз

Періоди затишшя будуть змінюватися кризами в наступні роки, бо жодна з країн не планує відступати від своєї політики. Загроза повномасштабного вторгнення з боку Китаю залишатиметься реальною найближчим часом, однак вона зменшилася з огляду на провал кремлівської авантюри та внутрішні проблеми Китаю. Острів буде покладатися на свої зв'язки із Заходом.

02.

КОРЕЙСЬКИЙ ПІВОСТРІВ

Події, інциденти

Впродовж 2022 року зберігалось напруження на півострові, яке супроводжувалося перманентними загрозами зі сторони комуністичного режиму. 2 листопада уперше в історії Північна Корея запустила балістичну ракету через морський кордон із Південною Кореєю. На це президент Південної Кореї Юн Сок Йоль заявив, що такі дії слід розцінювати як територіальне вторгнення. У відповідь Південна Корея зробила пуски трьох ракет також в море через кордон.

Місяцем до цього КНДР робила цілий ряд запусків ракет у відповідь на спільні навчання США, Південної Кореї і Японії.

Крім того, 26 грудня Північна Корея здійснила вторгнення безпілотниками на територію південної сусідки. Після цього в той же день кордон перетнули південнокорейські безпілотники.

А 31 грудня відбулося ще три пуски балістичних ракет у сторону морського кордону з Південною Кореєю.

Таким чином, 2022 рік став роком найбільшої кількості запусків ракет із 2017 року. Загалом, цього року було запущено чверть усіх ракет – близько 70 - , випущених за всю історію конфлікту. Спочатку вони тестували ракети малої дальності, які можуть досягнути півдня півострова, пізніше тестувалися ракети, які досягнуть Японії, а випробовувані наприкінці року «Хвасон-17» можуть досягнути території США.

У вересні північнокорейський диктатор заявляв, що ядерна зброя у його руках тепер не лише засіб стримування, а і зброя превентивного використання.

Натомість, уже на початку 2023 року, 2

січня, у ЗМІ з'явилася інформація, що Південна Корея і США як можливість розглядають проведення спільних військових навчань з використанням ядерного арсеналу. Президент Південної Кореї закликає готуватися до війни, вважаючи її дуже імовірною найближчим часом.

Інтенсивність

Дипломатичне протистояння, порівняно із попередніми роками зростає загроза ескалації.

Вплив на глобальні процеси

Посилення напруги зі сторони КНДР на Корейському півострові може стимулюватися росією для відволікання світової уваги від воєнних злочинів в Україні. Контакти між двома державами-терористами підтверджені представником Держдепартаменту США Недом Прайсом. За його заявою, КНДР на прохання москви надала військову допомогу, яку відправили через треті країни. Така допомога надавалася, зокрема, групі «Вагнера».

Натомість Південна Корея розглядає можливість придбання систем виявлення безпілотників у Ізраїлю.

Прогноз

У 2023 році напруження буде зростати, це буде пов'язано із спільними навчаннями США, Південної Кореї і Японії, на які реагуватиме КНДР. Крім того, КНДР може почати вибудовувати тіснішу співпрацю з росією, а остання намагатиметься продовжувати розігрівати конфлікт на Корейському півострові для відволікання від війни в Україні.

03. СЕРБІЯ – КОСОВО

Події, інциденти

2022 рік став періодом найбільшого загострення стосунків між Белградом і Приштиною за останнє десятиліття. Офіційна Приштина, на чолі з урядом Альбіна Курті, продовжила курс на утвердження своєї законної присутності на півночі Косова та в інших районах із компактним проживанням етнічних меншин. Такими кроками, зокрема, було введення дзеркальних заходів у стосунках Белграда і Приштини у сфері використання сербських номерних знаків на території, обмеження визнання сербських посвідчень особи при перетині кордону із Косова та під час перебування на його території. Крім цього, розпочалася активна боротьба із контрабандою. Загалом місцеві серби усіляко опираються подальшій інтеграції в конституційно-правову систему частково визнаної республіки Косово, а офіційний Белград робить все можливе, аби уникнути подальшого закріплення правової системи Косова та порушення статусу-кво, який існує із моменту останнього виконання окремих пунктів Брюссельських угод 2013 року.

Пропоновані Приштиною зміни, які могли б зрушити наявний статус-кво, викликали значні протести з боку населення північних муніципалітетів. Це виливалося у мітинги, блокування доріг та кордонних переходів, гучні політичні заяви з боку уряду Сербії. Кульмінацією цьогорічних пристрастей між Сербією та Косовом стали останні два тижні грудня. Під час цього етапу протистояння, представники сербської меншини оголосили бойкот та вийшли із косовської поліції, суддів, прокуратури, органів місцевого

самоврядування та парламенту, згорнувши, таким чином, уже виконані пункти Брюссельських угод. Тоді ж, вдруге за рік, армію Сербії було розгорнуто та приведено в повну бойову готовність на кордоні з Косовом. Сербія навіть уперше з 2003 р. послала запит на дозвіл ввести сербських силовиків у північні сербські райони Косова для «захисту населення» (миротворці відмовили Белграду в цьому). Сербія має право робити такий запит відповідно до резолюції 1244 Ради Безпеки ООН, прийнятої у червні 1999 року.

Інтенсивність

Внутрішньополітична криза, дипломатичне протистояння

Тенденції

Як і в попередні рази, вибуху насильства все ж не сталося. Після втручання представників США А. Вучич в обмін на звільнення затриманих сербів з боку косовської влади закликав місцевих розібрати барикади. Таким чином, попри весь показовий драматизм з боку сербської влади, ця історія, як і багато подібних попередніх, завершилася нічим. Проте варто відзначити постійне зростання ставок та здійснення все більш агресивних кроків із сербської сторони.

Окрім того, 2022 рік відзначився і низкою інших інцидентів, що свідчать про дестабілізацію регіону. Такими були, наприклад, суттєве збільшення нападів на косовську поліцію, численні повідомлення про осквернення православних святинь, черговий виток земельного конфлікту, пов'язаного із будівництвом автомагістралі, яка частково

має пролягати через територію, що наразі належить монастирю сербської православної церкви в Високих Дечанах, а також низка політичних кроків, як-от недопущення офіційних представників Сербії до відвідування території Косова урядовцями із Приштини.

Вплив на глобальні процеси

Сербія, яка протягом останніх 10 років поступово все більше потрапляла під політичний вплив рф, формально намагаючись водночас інтегруватися до ЄС, у 2022 році в умовах повномасштабної збройної агресії росії проти України виявилася єдиною країною Європи, яка демонстративно продовжила дружити із кремлем та не ввела антиросійських санкцій. Слід наголосити, що суспільні настрої в Сербії є майже тотально проросійськими, особливо це помітно з реакції місцевого населення та ЗМІ на російську війну проти України. Можна сказати, що довготривала сербська політика «сидіння на двох стільцях» провалилася й сербська політична еліта на чолі з президентом Александром Вучичем схиляється майже цілком до ставки на рф. Проте успішний український опір російським окупантам та крах кремлівських планів швидкого загарбання України поставив владу в Белграді в досить незручне становище. Формально, Сербія визнає територіальну цілісність України, оскільки українська сторона й досі принципово не визнає незалежність Косова. Утім, до санкцій проти рф Белград принципово відмовляється долучатися, а відтак – не гармонізує свою зовнішню політику з ЄС. У Сербії з 2022 року відкрито працюють практично всюди в Європі заборонені російські пропагандистські медіа «Sputnik»

та «RussiaToday», а місцеві сербські націоналісти регулярно збирають проросійські марші. Через таку поведінку Сербія все ближче підходить до межі, коли ЄС може зупинити будь-яку фінансову підтримку цієї держави (а вона є значною) та навіть скасувати безвіз із Сербією (таку пропозицію вже озвучено в Нідерландах).

Характерною ілюстрацією посилення проросійського вектору в Сербії стали цьогорічні парламентські вибори (3 квітня), на яких очікувано перемогла політсила чинного президента А.Вучича (Сербська прогресивна партія). Склад новосформованого (26 жовтня) сербського уряду є ще більш проросійським, ніж склад попереднього. Показовим моментом є відсутність у новому кабінеті відверто прозахідного экс-міністра енергетики Сербії Зорани Михайлович.

Щодо допомоги Україні, то з огляду на все зазначене вище, з боку Сербії було годі й очікувати її. Утім, країна таки прийняла кілька тисяч українських біженців і виявляє бажання загалом надавати їм гуманітарну допомогу.

Втрачаючи кредит довіри Заходу, Сербія натомість намагається переосмислити своє місце в регіоні в рамках ініціативи «Відкриті Балкани», яка є так званим «міні-шенгеном» та включає наразі Сербію, Північну Македонію та Албанію. ЄС відносно скептично ставиться до цього регіонального інтеграційного проекту, представники США загалом не мають нічого проти нього, втім, за умови рівноправної участі всіх країн Західних Балкан у цьому проекті.

Прогноз

Сьогодні Сербія зараз перебуває в ситуації, яка їй аж ніяк не дозволяє вдава-

тися до будь-яких силових дій у бік Косово, де розміщені контингент НАТО та американська військова база «Бондстіл». Однак, подібна обмеженість можливостей до прямого військового сценарію не означає неможливість подальшої дестабілізації. Наразі у північних районах Косова відсутні офіційні урядовці та поліція, яка складалася із представників місцевого населення. Сектор місцевої влади перебуває у вакуумі до наступних місцевих виборів, які під час останнього протистояння були перенесені із грудня 2022 на квітень 2023. Подібні кроки назад від уже досягнутих раніше домовленостей щодо врегулювання стосунків між Белградом та Приштиною створюють небезпечну ситуацію, яка може перетво-

рити муніципалітети із переважно сербським населенням на справжню сіру зону, в якій косовська влада не матиме жодного контролю, і створити умови для активізації сценарію гібридного протистояння.

Важливим є і геополітичний вимір конфлікту. Наразі Сербія намагається зберегти нейтралітет у питанні офіційної позиції щодо війни росії в Україні та уникає введення санкцій, як до цього схиляє ЄС. Проте так не зможе тривати довго і скоріше рано аніж пізно Белграду доведеться зробити вибір між Заходом та росією, яка активно зацікавлена у порушенні стабільності в регіоні та розпорошенні уваги, яка зараз прикута до України.

04. КОТ-Д'ІВУАР – МАЛІ

Події, інциденти

У червня 2022 року трапився інцидент між Малі та Кот-д'Івуаром: 49 івуарійських солдатів, які перебували в Малі в рамках Місії ООН, були заарештовані у міжнародному аеропорту Бамако.

За повідомлення івуарійської сторони, військові перебували у країні в рамках контракту на підтримку безпеки, підписаного з миротворчою місією ООН у Малі в липні 2019 року.

Інцидент відбувся на тлі суттєвого погіршення відносин Малі з ООН та європейськими країнами і зближення з росією. У випадку з військовими Кот-д'Івуару, Малі заявляло, що військові прибули в країну без дозволу і мали неточності у документах, тому влада розцінювала їх як найманців.

Згодом, було звільнено трьох жінок з числа затриманих військових, решта залишаються у Малі.

Інтенсивність

Дипломатична напругат.

Вплив на глобальні процеси

Кот-д'Івуар в російсько-українській війні на стороні України і голосує за потрібні резолюції в рамках ООН. Кот-д'Івуар став однією з країн, які відвідав міністр Дмитро Кулеба в рамках турне до Африки. З огляду на посилення росії в Сахелі, готовність івуарійської сторони співпрацювати з Україною — добрий сигнал для поживлення діяльності України в Африці.

Інформаційне видання

НЕДЕРЖАВНОГО АНАЛІТИЧНОГО ЦЕНТРУ
«УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

ІНДЕКС ВИНИ РІЧНИК 2022

Видання підготували:

Юрій Сиротюк,
*директор Недержавного аналітичного центру
«Українські студії стратегічних досліджень»,
народний депутат України VII скликання, солдат-гранатометник 5 окремого
штурмового полку*

Юрій Олійник,
*кандидат політичних наук, керівник дослідницьких програм Недержавного
аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень»*

Участь у зборі інформації брали:

Марта Олійник-Дьомочко,
кандидат політичних наук, дослідниця-африканістка, Фондація Global Ukraine

Богдан Черкас,
*кандидат політичних наук, асистент кафедри регіоназнавства
Інституту міжнародних відносин Київського національного
університету імені Т. Г. Шевченка*

Андрій Рудик,
*політичний аналітик, PhD у галузі соціальних та поведінкових наук, офіцер з
комунікації в Генеральному штабі ЗСУ*

Катерина Шимкевич,
кандидат історичних наук, експерт Аналітичного центру балканських досліджень

Олександр Чупак,
*керівник економічних програм Недержавного аналітичного центру «Українські
студії стратегічних досліджень», випускник Селкірк коледжу (Канада)*

Анатолій Демещук,
кандидат історичних наук, експерт Аналітичного центру балканських досліджень

Андрій Кришталь,
*соціолог, експерт з розбудови миру, експерт Аналітичного центру балканських
досліджень*

Партнери проекту:

КАФЕДРА РЕГІОНОЗНАВСТВА
ІНСТИТУТУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Верстка: Михайло Кублій

Вичитка: Єлизавета Тарануха

Контакти:

Тел.: +38(067) 605-35-05

E-mail: nac.ussd@gmail.com
ussd.org.ua

У виданні використані карти та ілюстрації,
придбані на depositphotos.com та з відкритих джерел.

Підписано до друку 26.12.2022 р.

Наклад 500 прим.